

**מי יזם את
השלטים
המפורסמים:
"אסור לדבר
בשעת
התפילה
וקריאת
התורה"?**

**אָסוּר לְדַבֵּר
בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה
וּבְקִרְיַת הַתּוֹרָה**

כי ביום הזה יכפר עליכם

לקראת שבת מלכתא

dirshu@dirshu.co.il | לקבלת הגליון למייל:

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 347

פנינים לפרשת וילך - יום כיפור

היה דבר אחד שבו היה הרבי תקיף במיוחד: הנושא של דיבור בתפילה ובקריאת התורה. הוא לא יכול היה לסבול שיש אנשים שמדברים בתפילה. עוד בצעירותו הוא היה זה שיזם את השלטים המפורסמים, שעד היום ניתן לראותם כמעט בכל בית כנסת: 'אסור לדבר בשעת התפילה ובקריאת התורה'

מיוחד לרגל יום ההילולא ה-12 של אוהבן של ישראל ועמוד צלותהון, כ"ק מרן אדמו"ר מלעלוב זיע"א. שיחה מיוחדת עם הגאון רבי אהרן מרדכי גרין שליט"א

יעקב א. לוסטיגמן

Roni Schutzer/Flash90

נשתברו קולמוסים רבים בדברי הספד וזיכרון על רבינו זיע"א, עדיין אין בהם אפילו כטיפה מן הים כדי לתאר את מה שראינו ושמענו בחיי חיותו, ובעיקר את מה שהרגשנו בעצמותינו, כשעמדנו וצפינו בעבודת הקודש שלו.

לקראת יום הזיכרון ה-12, שוחחנו עם הגאון רבי אהרן מרדכי גרין שליט"א, רב בבית המדרש של בנו, כ"ק מרן אדמו"ר מלעלוב שליט"א

12 שנה חלפו מאז אותו יום כיפורים גורלי בחצה"ק לעלוב. בערב יום כיפור עוד התברכנו מפיו של אוהבן של ישראל ועמוד צלותהון, כ"ק מרן אדמו"ר רבי שמעון נתן נטע מלעלוב זיע"א. עברנו לפניו בסך, קיבלנו מידי 'לעקאך' כנהוג, הגשנו בפניו 'קוויטלאך', עם שמותינו ושמות היקירים לנו לברכה וישועה.

בעת התקדש החג, ניגש הרבי לפני העמוד לתפילת 'כל נדרי' כדרכו בקודש. הפעם, כמעט ולא שמעו אותו. קולו היה צרוד מאוד בגלל צינן כבד בו נדבק בימים האחרונים.

עמדתי שם, קרוב מאוד, מרחק של מטר, אולי מטר וחצי מהרבי. פניו היו להבים, דמותו היתה כדמות מלאך ה' צבקות.

בסיום אמירת 'כל נדרי', זעק הרבי בכוחות עצומים ובקול לא לו את ברכת 'שהחינו, וקיימנו והגיענו לזמן הזה'. על אף שקולו היה צרוד, את הברכה הזאת שמע הקהל כולו. הרבי שאג אותה בכוחות אדירים.

אחרי תפילת ערבית, בעוד הקהל אומר את 'שיר הייחוד' נכנס הרבי למיטתו, ביקש שיסדרו את רגליו בצורה ישרה, והשיב נשמתו ליוצרה בטהרה גמורה, מתוך דביקות נפלאה בבורא כל עולמים.

12 שנה חלפו מאז, אבל בליבנו, החסידים והתלמידים, זכרו של הרבי עדיין חי וקיים. ומדי שנה, בהתקרב יום הכיפורים, אנו שבים ונזכרים בכל העובדות הנפלאות שזכינו לראות ולחוות בצל הקודש, ואף שכבר

כשאינ מקום להסתתר

"האמת שאת עיקר גדלותו הסתיר הרבי מאוד מפני הכל. את הלימוד הוא היה עושה בחדרי חדרים, כשלא רואים, אבל להתפלל צריך במניין..."

"היה דבר פלא. הרבי היה עומד על מקומו, או יושב בכסא שלו, בלי לזוז ובלי לנוע. כמעט לא ראו אותו מתנדנד בתפילה. הוא לא הרים את הידיים, לא מחא כפיים. כמעט לא ראו אותו זז בתפילה.

"פניו היו אל הקיר, והציבור יכול היה לחשוב שהוא מתפלל בצורה יבשה, בלי שום התלהבות והשתפכות הלב.

"מתי כן יכולנו לראות מה היא התפילה שלו? כשהוא היה נמצא במקום שבו התנאים לא אפשרו לו להסתיר את פניו מהציבור בזמן התפילה. או אז התגלה הסוד, ויכולנו לראות איך נראית תפילתו של הרבי.

"אחת ההזדמנויות לעשות זאת, היתה כשהוא היה מתפלל בבית המדרש 'בית דוד' ברח' בהר"ן בירושלים. זהו בית המדרש הוותיק של חסידי לעלוב, שבנוי בצורה כזאת שאין בו 'מזרח'. הכניסה לבית הכנסת הקטן היא מקיר המזרח, ליד ארון הקודש, והשולחנות הארוכים מסודרים לאורך בית המדרש, כך שאין שם בכלל אפשרות לשבת עם הפנים לכיוון קיר המזרח.

"מדי שנה, בצום גדליה הוא היה מתפלל שם שחרית, כי בראש השנה היה הרבי בירושלים כמנהג אבותיו שעשו זאת על פי הכתוב 'כל הכתוב לחיים בירושלים', ובצום גדליה חל יום ההילולא של הסבא שלו, רבי שמעון נתן טעם הראשון מלעלוב, אבי אביו, כך שאת הלילה של מוצאי ראש השנה הוא היה עושה בירושלים, ובבוקר היו משכימים לסליחות, כשמיד אחרי תפילת שחרית נסעו להר הזיתים לציונו של הרבי הרשני".

"בכל אופן בצום גדליה, יכולנו לראות את הרבי מתפלל כך בדביקות נוראה. פניו היו אדומות ובווערות, גופו כמעט לא זז ולא נע, אבל ראו שהוא שקוע בתפילה בצורה שאי אפשר לתאר.

"בכל תפילת שמונת עשרה, ראו אותו עומד בהכנעה ושיברון לב. את הפנים לא ראינו, אבל את הצורה שבה עמד, זה היה דבר שלא יישכת. לפני התפילה היה מנקה את כיחו וניעו כמו שכתוב בשו"ע, תמיד היה מסדר ומהדק לראשו את הכובע לפני שהתחיל תפילת שמונה עשרה, מניח את ידיו כנגד לבו, ימין על שמאל כמו שכותבים הפוסקים, ומתפלל בכזה שברון לב, שהיה חודר לנו לעצמות".

בבית שמש, ומחבר ספר 'ילקוט הליכות ועניינים הנוגעים למעשה'. משחר ילדותו הסתופף הרב גרין בצלו של כ"ק מרן רבינו זיע"א, ואת הסיפורים שאנחנו שומעים ממנו עכשיו, הוא העלה על הכתב סמוך מאוד להסתלקות, לפני 12 שנה, וכעת הוא מוסיף עליהם עוד מזכרונותיו. מפאת קוצר היריעה, לא יכולנו להביא את כל המוני העובדות והסיפורים ששמענו מהרב גרין, ואי"ה הם יפורסמו כל אחד במקומו, ועוד חזון למועד

"שמעתי מהרבי שליט"א מלעלוב, שסיפר שהוא זוכר בימי נעוריו ובימי ילדותו, כשעוד התגוררו בירושלים, שהיה בבית דוחק גדול של פרנסה, והם חיו בתנאים של עניות ממשית. ובכל זאת, אביו, הרבי זצ"ל, היה שקוע בתלמודו ועל פניו שפוכה נהרה, והיה נראה כמו מי שלא חסר לו ימיו דבר.

"הוסיף הרבי ואמר, שתמיד כשהיה מתעורר בלילה וקם ממיטתו לשתות כוס מים וכדו', היה רואה את אביו הרבי זצ"ל, כשהוא שקוע בגמרא ולומד מתוך חיות ושמחה. כזה היה המראה הקבוע שלו, כשהוא יושב על יד הגמרא ולומד בחשק רב.

"למעשה היה משקיע רבות בלימוד העיון, ואף היה מעיין בספרי הראשונים והאחרונים, וגם בספרי אחרוני האחרונים היה מעיין כסדר. בנסיעות ארוכות, כשנסע מבני ברק לצפת ובכיוון ההפוך, הוא היה מבקש מהנהג להכניס לטייפ של הרכב את הקלטת שהיה מביא עמו, בדרך כלל היו אלו קלטות עם שיעורים מוקלטים של הגאון הגדול רבי אשר אריאלי יבלחט"א, שהרבי מאוד אהב לשמוע אותם בדרכים. אבל לצד הלימוד בעיון, היו לו לא מעט סדרי לימוד בבקיאות. היו תקופות שעקבו אחריו וראו שהוא לומד שבע דפי גמרא ביום.

"גאב"ד מאקווא שליט"א היה מגיע פעמים רבות לסעודות מלווה מלכה אצל הרבי, וגם בהזדמנויות רבות אחרות. באחת הפעמים הוא שאל את הרבי שאלה ישירה: האם הרבי סיים כבר את כל הש"ס??? "הרבי התחמק מלענות תשובה. הוא היה מומחה גדול בהתחמקות, והיה ממש ערום בדעת, להתחמק מכל דבר שיש בו חשש של לשון הרע חלילה וכדו', וגם הפעם התחמק מלענות על השאלה הזאת, בענוותנותו הרבה.

"אבל האדמו"ר ממאקווא לא ויתר. הוא שאל את הרבי שוב, אם הוא סיים את הש"ס..."

"ענה לו הרבי בטון מהוסס, כביכול הוא לא בטוח בדבריו: 'אני חושב שפעם אחת סיימתי את הש"ס'..."

המשך בעמוד 28

גליון 'לקראת שבת' יו"ל בחסות
'אמונה וחסד' דפוס וכריכיה בע"מ 02-6715501

זיכוי הרבים בהפצת גליון זה
לעני"נ הרה"ח בנימין ב"ר דוד צבי רוזנטל זצ"ל
גלב"ע ר"ח אב תשע"ו

שמעתי על הרה"ק בעל חידושי הרי"ם זי"ע, שהיה אומר, שבימים אלו צריך לשכוח לגמרי מהעבר, ולחשוב כאילו כולנו תינוקות שנולדו, ולקבל על עצמינו כעת לעבוד את השי"ת כראוי עכ"פ לזמן קצר, ועל ידי זה זוכים ללב טהור ולהתחדש לגמרי

ראב"ד העדה החרדית, פוסק הדור מרן הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א,
על דרכי התשובה וההנהגות בימים קדושים אלה

עושר טמון בימים אלו אם מתנהגים בהם כראוי, ולכן נשא לבבנו לאבינו שבשמים, שיזכנו לשוב בתשובה שלמה לפניו, ונרבה בימים אלו בתשובה ובתורה ובתפילה, ונתפייס פני מלכו של עולם, ונשוב אל ה' וירחמנו וניחתם לשנה טובה ומתוקה ולשנת גאולה וישועה אכי"ר.

תשובה מתוך שמחה

הנה יש טועים לחשוב, שבעל תשובה צריך להיות בעצבות וביגון ואנחה תמיד על חטאיו, אבל זוהי טעות גדולה, שבדרך זו עלול לירד מטה מטה, עד שייצא מדעתו ומעולמו רח"ל, והמתבונן יראה שמה שכתבו הקדמונים, שהבעל תשובה צריך להיות במרירות לב על חטאיו, אין בזה שום סתירה לשמחה, אלא אדרבה, היגון על העבר צריך להיות מעורב בשמחה, שעכשיו הגיע לאמת וזכה לחיי נצח. ויש לבאר העניין על פי משל, לאחד שמרד במלך ונתחייב מיתה, אבל המלך ראה שמתחרט על מעשיו ולכן חנן אותו, וממילא הוא מעכשיו מסור יותר מכל אחד למלך, ולכן גם המלך אוהבו יותר מאדם אחר, וכך גם הבעל תשובה - חי תמיד בשמחה, שעכשיו זוכה להכיר האמת ולשוב לאלוקינו ית"ש, ומרוב אהבתו לקב"ה הרי הוא מתאונן על גודל הפגם שפגם בשעתו, אך היגון אינו מביאו לייאוש אלא להשתוקקות לקדוש ברוך הוא, ועי"ז הוא מוסיף עוד ועוד במצוות ובמעשים טובים מתוך שמחה, שהלא גם הבעל תשובה

שמעתי ממו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל, שכאשר היה הקדוש ה' חפץ חיים' זצ"ל מדבר על עומק הדין לעתיד לבוא, היה רגיל לסיים ולומר: "אבל אנחנו עדיין חיים בעולם הזה, ושערי תשובה ורחמים פתוחים לפנינו, ויכולים אנו לנצל הזמן לשוב בתשובה". והיה מוסיף עוד ואומר, שעצם הדבר שאנו יודעים שיש לנו פתח מילוט לשוב בתשובה, זה לכשעצמו מחייב אותנו לשוב בתשובה, וכמו שכתב רבינו יונה בתחילת שערי תשובה, שאם האדם מתאחר ואינו שב בתשובה כשהדרך פתוחה לפניו לשוב לה', זה עצמו תביעה גדולה עליו.

היאך יוכלו בתקופה קצרה כזאת לקבל על עצמו להשתנות לגמרי? והנה רבים שואלים היאך יוכלו בתקופה קצרה כזאת לקבל על עצמם להשתנות לגמרי, ולשפר את כל המעשים כולם, והלא "לב יודע מרת נפשו" כמה צריך לשנות מעשיו בכל תחום משטחי החיים, ועבודת התשובה הרי צריכה להיות באמת ובתמים, דדובר שקרים לא יכון לנגד עיניו.

ונראה שתשובת הדבר מפורש בלשון הפסוק דכתיב (ישעיה נה, ו-ז): "דרשו ה' בהמצאו קראהו בהיותו קרוב, יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבתיו וישב אל ה' וירחמהו" וגו', והנה מדוקדק היטב בלשון הפסוק, שעיקר העבודה הוא לעזוב את 'דרך הרשע' וכדכתיב "יעזוב רשע דרכו".

והרי מבואר, דאע"פ שאינו יכול לתקן מיד את כל מעשיו, מ"מ כיון שעוזב את "דרכו", וסולל לעצמו דרך חדשה בדרך הטוב והישר, מתוך קבלת עול מלכות שמים, בזה גופא נחשב כחוזר בתשובה על כל מעשיו, כיון שהתחרט על מעשיו הרעים, וסלל דרך חדשה שבאמצעותה יוכל לתקן את כל מעשיו במשך השנה.

וזהו לימוד לדרך עבודת התשובה בעשי"ת, דעיקר התשובה איננה רק על מעשה מסוים, אלא התשובה צריכה להיות על עצם ה'דרך', וכפי מה שמוסיף להתחזק בימים אלו בעקירת דרכו, ולהתייצב על דרך טוב, כן זוכה לסייעתא דשמיא בכל ימות השנה, ויתן ה' שנזכה להשכיל לנצל היטב את סגולת הימים הללו, להתייצב על דרך טובה. ואמנם דווקא מפני שסגולת הימים הללו מרובה, מסובב היצה"ר הרבה מניעות וטרדות בימים אלו, אבל נתבונן ונראה כמה

ו) "אין ועתה אלא תשובה, שנאמר (דברים י) ועתה ישראל מה ה' אלקיך וגו'", ע"כ, ופירשו בעלי המוסר שעיקר התשובה תלויה בהרגשת "ועתה", והיינו שצריך הבעל תשובה להחזיק עצמו כאילו עכשיו נברא, ואין לו שום שייכות עם העבר, שהימים הראשונים כלא היו, והרי הוא מתחיל התחלה חדשה לגמרי, ומעכשיו יש לו לדון רק על ההווה, שבכל יום ויום דורש ממנו הקב"ה מחדש "כי אם ליראה".

חובת הזהירות בימים אלו בכל נדנוד חטא

כתב השו"ע (או"ח סי' תר"ג, ויסודו מהירושלמי שהובא בטור שם) "אף מי שאינו נזהר מפת של כותים, בעשרת ימי תשובה צריך לזהר".

וכבר תמהו המפרשים מה טעם יש בזה, להפסיק מאכילת פת עכו"ם לעשרה ימים בלבד, והלא כיון שאין בדעתו להפסיק לעולם א"כ לא חשיב בגדר תשובה, ומה תועלת ועניין יש בזה?

אכן ביאור הדבר דא"ז מצד תשובה, אלא זהו עניין אחר, שכאשר המלך מגיע לובשים בגדים מיוחדים לכבודו ונוהגים בהתרוממות, ולכן בעשייתו, כשמלך מלכי המלכים הקב"ה מגיע אלינו ומשרה שכינתו בעולם וכדכתיב (ישעיהו נה, ו) "דרשו ה' בהימצאו קראוהו בהיותו קרוב", צריך להתרומם ולהזהר במשפטיו מתוך דקדוק הלכה, ואם אינו נוהג כן, הרי זה זלזול במלך שאינו מכבד את הופעתו. ויש להתבונן מזה מהו גודל החיוב להזהר בעשיית מכל סרך חטא, שהרי פת עכו"ם אינו אסור מדינא אלא רק חומרא (עי' שו"ע יו"ד סי' קיב ס"ב ובש"ך שם סק"ט), ואעפ"כ צריך להזהר מזה בעשייתו, וא"כ כ"ש שכל התנהגות האדם בימים אלו, צריכה להיות בזהירות גדולה שלא לבטל רגע אחד, ולהזהר בכל הליכותיו שיהיו עפ"י דקדוק הלכה ובלא שום סרך עוון או חטא.

ורבינו יונה בשערי תשובה (שער השני אות יד) כתב, שבעשרת ימי תשובה ראוי לנהוג כחוקי"מ שאין מתעסקים בשום עסק זולת דבר האבד, ותמה שם איך בני אדם מסוגלים להתעסק במסחר ובשאר ענייניהם הגשמיים, בשעה שהם עומדים לפני משפט, והוסיף וז"ל: "וראוי לכל ירא אלקים למעט בעסקיו ולהיות רעיוניו נחתים, ולקבוע ביום ובלילה עתים להתבודד בחדריו, ולחפש דרכיו ולחקור, לקדם אשמורות, תחנה, והעת עת רצון והתפילה נשמעת בה, כענין שנאמר (ישעיה מט, ח): 'בעת רצון עניתך וביום ישועה עזרתך'", ע"כ.

חיזוק במעשים בעשיית

וראוי לדעת שהנהגת האדם בעשרת ימי תשובה היא כעין 'מבחן', אם הקבלות שקיבל על עצמו בראש השנה היו רק מהשפה ולחון, או עם החלטה מעשית לשנות דרכיו, שכן אם עומד בקבלותיו והחלטתו, ומשפר דרכו במעשה ולא רק בהבטחות, הרי הוא מוכיח בזה שקיבל כן על עצמו באמת ובתמים, אבל אם גם בעשיית אינו משתנה לטובה, הרי מראה לקב"ה שאינו עומד להשתנות למעשה, והוא מוכיח בזה רעה על צורת התנהגותו שבכל השנה הבאה, ה"י.

(קטעים מלוקטים מתוך הספר 'ביאורים והנהגות' על המועדים)

הנה יש טועים לחשוב, שבעל תשובה צריך להיות בעצבות וביגון ואנחה תמיד על חטאיו, אבל זוהי טעות גדולה, שבדרך זו עלול לירד מטה מטה, עד שייצא מדעתו ומעולמו רח"ל

חייב לקיים המצוות בשמחה ככל איש מישראל, ודבר זה הוא יסוד ועיקר גדול בתשובה.

וביום כיפור גופא מצאנו שאע"פ שאומרים בו עשרה וידוים, מ"מ אין לך יום של שמחה כמותו, שהרי בו ניתנו לוחות שניות, ובגמ' איתא דלא היו ימים טובים לישראל יותר מיום כיפור וחמשה עשר באב, וע"כ שמצוות התשובה קאי יחד עם מצוות שמחה, דאדרבה, דוקא מתוך השמחה על קבלת התורה, הוא משתוקק לקיים רצונו ית"ש ולהוסיף עוד בעבודת ה', ומתוך כך הוא מתמלא ביון על העבר.

וב'תפארת ישראל' (יכין מסכת תענית פרק ד) כתב לפרש הטעם שנהגו ישראל לשיר את ה'אשמנו' ביום כיפור, כדי לרמז שראוי לשורר ולשמוח בעת הוידוי, מתוך ביטחון בקב"ה שבוודאי יהפוך את העוונות לזכויות. וזהו לימוד לכל אחד בשעת הוידוי, שלא ירגיש ח"ו שום עצבות, אלא ישבר את ליבו על מה שלא זכה עד עכשיו להתקרב להשי"ת, ומתוך כך יתמלא בהשתוקקות להתקרב לאבינו שבשמים, וכל אמירת הוידוי צריך להיות מתוך דביקות והשתוקקות על שעומדים אנו לפני אבינו שבשמים, המבקש ומצפה איך נוכל לשוב אליו ולזכות במשפט, ובטוחים אנו שבאמת נזכה להתקרב אליו.

לשכוח מהעבר

שמעתי על הרה"ק בעל חידושי הרי"ם זי"ע, שבדברי התעוררות שהיה מדבר באלול ועשיית, היה אומר, שבימים אלו צריך לשכוח לגמרי מהעבר, ולחשוב כאילו כולנו תינוקות שנולדו, ולקבל על עצמינו כעת לעבוד את השי"ת כראוי עכ"פ לזמן קצר, ועל ידי זה זוכים ללב טהור ולהתחדש לגמרי וכדאיתא במדרש (ויקרא ל, ג): "מכאן שהקב"ה מקבל השבים, ועם נברא יהלל י-ה, שהקב"ה בורא אותן בריה חדשה".

וכעין זה פירשו בעלי המוסר מה שאמרו חז"ל (מד"ר בראשית כא,

הלכתי לגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל, וספרתי לו דברים כהווייתם: יש באזור ציבור שלם של אנשים החרדים לדבר ה', שטוענים בלהט, שאין זה מתאים שמאות רבות של נשים תסתובבנה ברחובות בשעה כזאת, ואף איימו במלחמה נגד התופעה הזאת. האם לסגור את עזרת הנשים בשעת אמירת הסליחות?

הגאון רבי ראובן אלבו שליט"א על דרכי התשובה

באמירת סליחות, הנאמרת בשעת לילה מאוחרת, היו שהתנגדו לבואן של נשים ונערות שהגיעו בהמוניהן לאמירתן, ואמרו לי שעלי לסגור את עזרת הנשים בזמן הזה.

הלכתי לגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל, וסיפרתי לו דברים כהווייתם: יש באזור ציבור שלם של אנשים החרדים לדבר ה', שטוענים בלהט, שאין זה מתאים שמאות רבות של נשים תסתובבנה ברחובות בשעה כזאת, ואף איימו במלחמה נגד התופעה הזאת.

האם לסגור את עזרת הנשים בשעת אמירת הסליחות?

אני מצדי נטייתי להיענות לבקשתם. אינני אוהב מלחמות, חס ושלום, ובפרט בדברים הנוגעים ליראת שמים. אני אוהב שהכל יהיה נקי, רגוע ושקט. אולם הרב אלישיב היה נחרץ בדבריו: "חס ושלום! בשום פנים ואופן אל תסגרו את עזרת הנשים! זהו בית ה', ואי אפשר למנוע מנשים להגיע אל בית ה'!"

אלף וחמש מאות נשים, ואפילו אלפיים, באות כל לילה, ורבות מהן התחזקו וחזרו בתשובה! הן ספרו לרבנית שהרהור התשובה הראשון שנצנץ בהן, היה בעת אמירת הסליחות!

מדובר על נשים חילוניות, או חילוניות למחצה לשליש ולרביע, שהוציאו את ילדיהן מבתי ספר חילוניים והעבירו לחנוך תורני. כל זה מאמירת הסליחות באווירה המיוחדת, שזעזעו את לבן והרימו אותן אל על.

באמת חבל היה לאבד את כל הנשמות הללו.

ידוע שתשובה אינה מועילה, כל עוד האדם עדיין אחוז בחטא, כפי שאמר הכתוב: "יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבתיו וישוב אל ה' וירחמהו ואל אלוקיניו כי ירבה לסלוח" (ישעיהו נה, ז) - קודם כל יש לעזוב את החטא, ורק לאחר מכן נתן לשוב אל ה' יתברך בתשובה שלמה.

אדם המבקש לחזור בתשובה בטרם עזב את חטאיו, דומה למי שאומר: 'כן, כן, אני באמת רוצה להגיע לירושלים!' אך בפועל ממשיך לנסוע לכיוון תל אביב... הוא לעולם לא יגיע לירושלים, כל עוד ייסע בכיוון ההפוך. אי אפשר לחזור בתשובה כל עוד דבוקים בחטא.

אולם, גם עזיבת החטא אינה מספיקה, ולאחר שאדם עזב את החטא - עליו להתחרט על מה שעשה, ולקבל על עצמו שלא לעשות זאת בעתיד.

כללו של דבר, כדי לעשות תשובה יש צורך לעמוד בשלושה תנאים: א. עזיבת החטא, כפי שנאמר: "יעזוב רשע דרכו", להבין שאין זו הדרך הנכונה. ב. חרטה, שיתחרט החוטא בכל לבו, ויצטער ויבכה על שהלך בדרך רעה. ג. קבלה לעתיד, שיקבל על עצמו שלא יחטא עוד (רמב"ם פ"ב ה"ב).

מבין שלושת התנאים, התנאי הקשה ביותר ליישום הוא הקבלה לעתיד, כלומר שיקבל על עצמו בלב שלם שלא יחטא עוד, עד שהקב"ה בעצמו יעיד עליו שלא ישוב לחטא לעולם.

לפעמים אדם אומר בלבבו: 'כן כן, גמרתי, אני יותר לא נכשל בעברות, מכאן ואילך אשמור שבת כהלכתה'. אבל תוך כדי כך הוא חושב: 'רק שפלוגי לא יבוא אלי, כי אז אהיה חייב ללכת עמו'... ואם כן אין זו קבלה אמיתית.

אמנם קבלה זו אינה קלה, אבל אם אדם מקבל על עצמו באמת ובתמים שלא לחטא עוד - הקב"ה מסייע בידו לשוב בתשובה שלמה.

הפסיד את הזדמנות חייו!

בחודש אלול, כמה ימים לפני ראש השנה, דפק ה'חפץ חיים' זצ"ל על הבימה, ושאל את תלמידי הישיבה: "מי מוכן לקבל עליו שלא לדבר עד ראש השנה ובמהלך עשרת ימי תשובה, שום מילה של לשון הרע?". המעשה לא ארע בישיבה מן השורה, אלא בישיבת ראדין, ישיבתו

היה יכול לזכות בזכויות עצומות, הן בעולם הזה והן בעולם הבא, אם רק היה מקבל עליו להיזהר מאיסור לשון הרע. אבל הוא לא הסכים, ואיבד ברגע דבר עצום!"

הרב אפרים הכהן זצ"ל, שהיה תלמיד חכם גדול וחסיד קדוש, עלה לירושלים מעיראק. הוא היה מראשי המקובלים בשיבת פורת יוסף, ונודע כדרשן מופלג.

המונים היו באים לשמוע את דרשתו בשבת שובה, שבה היה מעורר להתחזקות בקיום מצוות התורה. במוצאי שבת שובה, היה ליד ביתו תור ארוך של אנשים, שרצו שהרב ילמדם דרך תיקון.

אחד העוונות שצריך להיזהר בהם במיוחד בימים אלו, הוא עוון לשון הרע.

נאמר בפסוק (תהלים לד, ג): "נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה". באדם ורוצה לספר לך לשון הרע? אמור לו: "אינני רוצה לשמוע!"

מסופר על ה'נודע ביהודה' זצ"ל, שאם היה אדם בא לדבר עמו בזמן שישיב ועסק בתורה, היה אומר לאותו אדם: "בא ונאכל יחד".

תמה אותו אדם: "לאכול? עכשיו? והרי לא לאכול באתי אלא לדבר עם הרב..."

הראה לו הרב את דברי הגמרא (חגיגה יב ע"ב): "כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה, מאכילין לו גחלי רתמים". "אם אפסיק עתה מהלימוד כדי לשוחח", אמר לו הרב, "נאכל שנינו גחלים..."

מחמת כך, אם לא היה צורך אמיתי ודחוף לשוחח עם הרב, היו פוחדים להפסיקו מלימודו, קל וחומר בעניין דיבורים אסורים.

תשובה על שגגות

יש חטא ויש עוון.

חטא פירושו: עבירה בשוגג ובלא כוונה. אדם קם באמצע הלילה, שכח ששבת היום, ובטעות הדליק את האור.

כשהיה בית המקדש קיים, במקרה כזה שחטא בחטא של כרת בשוגג, היה מחויב להביא קורבן ולהתוודות עליו: אוי לי, מה עשיתי!...

הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל היה רגיל לשאול: למה צריך אדם כזה כפרה? מה כבר עשה המסכן? הרי הוא לא התכוון כלל!

אלא, הטעים: מעולם לא ראינו אדם לוקח סכין, וחותר את עצמו בשוגג ובלא מתכוון... כי אלו החיים שלו, ואיך יעלה על הדעת לשכוח ולחתוך את עצמו?...

מי שהמצוות הן החיים שלו - "כי הם חיינו ואורך ימינו" - לעולם לא יוכל לשכוח אותן! ומי ששכח מהן - חייב לעשות תשובה ולהביא קורבן לכפרה.

(קטעים מלוקטים מתוך הספר 'משכני')

**אדם המבקש לחזור בתשובה
בטרם עזב את חטאיו, דומה למי
שאומר: 'כן, כן, אני באמת רוצה
להגיע לירושלים!' אך בפועל
ממשיך לנסוע לכוון תל אביב...
הוא לעולם לא יגיע לירושלים,
כל עוד ייסע בכוון ההפוך**

הנודעת של ה'חפץ חיים'. למרות זאת, אף בחור לא הצביע כדי לקבל על עצמו את הקבלה.

בסופו של דבר התעורר בחור צעיר ואמר ל'חפץ חיים': "רבי, מוכן אני לקבל עלי שלא לדבר לשון הרע, אבל אבק לשון הרע זה קשה, וכולם באבק לשון הרע, אינני יכול להתחייב התחייבות קשה כזאת!"

אמר לו ה'חפץ חיים': "וכי אבק אינו מעוור את העיניים? הרי אם ישימו לאדם אבק בעיניו הוא יתעוור!"

בהזדמנות אחרת אירע בראדן מעשה נורא: היה זה בפורים. אחד מתלמידי ה'חפץ חיים' פנה אל רבו, והביע את רצונו: "מבקש אני מרבינו שיבטיח לי, שאזכה להיות במחיצתו בעולם הבא!"

מדובר בבקשה עצומה. להיות בקרבתו של ה'חפץ חיים'. אין זה אדם פשוט שעשה דבר-מה וחלף מן העולם. פועלו של ה'חפץ חיים' מהדהד בכל תבל ומלואה. הוא הנחיל לנו את הזהירות בענייני לשון הרע, הוא חיבר את ה'משנה ברורה'. אין לתאר את גודל השפעתו על כלל ישראל לדורי דורות, וכל זאת בענווה, בישרות ובפשטות...

והנה בא בחור ישיבה צעיר, ומבקש להיות במחיצתו בגן עדן!...

אמר לו ה'חפץ חיים': "אם תבטיח שלא תדבר מילה אחת של לשון הרע או אבק לשון הרע כל ימי חייך, מבטיח אני לך שתהיה לידי בעולם העליון!"

כאשר ראה ה'חפץ חיים' כי הבחור אינו מסוגל להגיע לידי החלטה, אמר לו: "אינך חייב להשיב לי מיד, חשוב על כך במשך כמה דקות, ולאחר מכן תאמר לי האם אתה מוכן להתחייב על כך".

הבחור הרהר בעניין, ולאחר מכן אמר: "זו קבלה קשה מדי, נראה לי שלא אעמוד בה!"

לאחר מכן התבטא ה'חפץ חיים' ואמר: "כמה סכל בחור זה! הלא

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל? **שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il**

העיתונאי תחב את המקרופון לפיו של אחד מבעלי התשובה: "אמור לי, למי יש יותר עולם הבא. לך, ששינית כל ארחות חיך, או לאברך מבני ברק שגדל בחממת הדת?" אם היה שואל אותי, הייתי עונה: ודאי שלבעל התשובה! להפתעתי, ענה: "ודאי שלאברך מבני ברק"! ראיתי שגם המראיין הופתע. "מדוע", שאל

הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל, על התשובה ועל שעת רחמים ועת רצון

"כָּל תְּשֵׁא עוֹן וְקַח טוֹב" (הפסרת שבת שובה)

ה'נודע ביהודה' כתב (צל"ח ברכות ד ע"ב) שהכתוב מעורר כאן את השבים בתשובה מיראה, שיתאזרו וישבו בתשובה מאהבה. וזהו: "שובה ישראל עד ה' אלקיך" בתשובה מאהבה שתגיע עד כסא הכבוד (יומא פו ע"א). "כי כשלתך בעוונך", שהרי שבת בתשובה מיראה, שבה הזדונות נעשו כשגגות, והעוונות ככשלונות גרידא (יומא פו ע"ב). ועתה, "קחו עמכם דברים ושובו אל ה', אמרו אלי: כל תשא עוון וקח טוב". כלומר, בתחילה נעשו הזדונות כשגגות, אך עתה בתשובה מאהבה יעשו הזדונות כזכויות, ואז "תשא עון", ובמקומו "קח טוב", תחשיבו לנו כטוב וזכות. וזה מזכיר לי:

וראיתיו. רעמת תלתלים וכיפה תלושה משייטת כספינה בלב סערה. אחז במקרופון ושאל האם יוכל לראיין. אמרתי: "אני אורח, כמוך. תשאל את המארגנים". התיישב ברכתיים, רגל על רגל, והאזין. דרשתי, והדברים התקבלו. בסוף אמרו קדיש, והלה נכנס לפעולה. תחב את המקרופון לפיו של אחד מבעלי התשובה: "אמור לי, למי יש יותר עולם הבא. לך, ששינית כל ארחות חיך, או לאברך מבני ברק שגדל בחממת הדת?" אם היה שואל אותי, הייתי עונה: ודאי שלבעל התשובה! במקום שבעלי תשובה עומדים, אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד (ברכות לד ע"ב)! אני מוקיר אותם כל כך, יודע במה הם מתמודדים, אשריהם ואשרי חלקם! להפתעתי, ענה: "ודאי שלאברך מבני ברק"!... ראיתי שגם המראיין הופתע. "מדוע?", שאל. והלה ענה: "פשוט מאוד! הלא תבין: אני הייתי בחילוניות, וראיתי שאין שם כלום זולת שממה וסאוב, ריקנות נבוכה. לכן טבעי היה שאחפש את האמת ואת התוכן, את הקדושה והאור, ומצאתי. האם מגיע לי עבור זה שכר?! אבל האברך מבני ברק גדל בדת, וכמה שהוא מוקיר את התורה והמצוות, עלול הוא לחשוב שהוא מחמיץ משהו, שיש איזו ממשות בחילוניות. שיש איזו הקרבה בדתיות. ודאי מגיע לו עולם הבא רב יותר. אבל אנו - אני ואתה - יודעים שאין שם כלום!"...

הרב מפוניבז' סיפר לי, שפעם התרים בבית כנסת עבור הישיבה. זה נתן לו דולר וזה שניים, זה חמשה וזה עשרה. הגיע לגביר אחד, והלה העניק בנדיבות מאה דולרים. אמר: "ראה נא, עלי להחזיק ישיבה ובה מאות בחורים וכל הוצאות כלכלתם עלי, רואה אתה כמה מעט נותנים, ואין הקומוץ משביע. אנא, הוסף על התרומה!" תמה הגביר: "אחרים נתנו לך דולר ושניים, ולא בקשתם מהם יותר. ואני הענקתי מאה, תרומה מכובדת לכל הדעות, ודוקא כאן אינכם מרוצים!?" נענה הרב מפוניבז' ואמר: "הלא תבין, הם נתנו דולר ושניים. ואם הייתי מתבזה ומתחנן, היו נעתרים ומכפילים, ונותנים עוד דולר ושניים, עבור זה לא כדאי להתחנן. אבל אתה הענקת מאה, ואם אתחנן אולי תעתר ותכפיל ותוסיף עוד מאה - עבור זה כדאי לבקש"...

כמה נפלא. איזה חסד ה' הוא, שחטאנו ומרינו ובתשובתנו הפך לנו את הזדונות לשגגות. עומד הנביא ומעתיר בדבר ה': 'בואו והכפילו, ותהפכום לזכויות!'...

הזמנתי להרצות בישוב מרוחק. התארגנה שם קהילה של בעלי תשובה, וביקשו להתחזק. הדביקו מודעות ענק, וקראו לבוא ולשמוע. גם החילונים קראו את המודעות, ונציג התקשורת של השבועון המקומי נשלח להביא רשמים, "כתבת צבע". הגעתי,

"יש מקרים שאדם פעל ועשה נגד חברו עוולה גדולה, ולפעמים הדברים צועקים עד לשמים. והנה, בערב יום כיפור, הוא מגיע אליו ומבקש ממנו מחילה... והנפגע, אם הוא בעל-מידות-טובות, אומר לו 'מחלתי לך'... צריך לדעת, אמר מו"ח מרן זצ"ל, שסוג של מחילה כזה אינו יכול להיחשב כלל כמחילה!"

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, על הנהגה אצילית וסליחת החטאים

"שׁוֹבָה יִשְׂרָאֵל עַד ד' אֱלֹקֶיךָ" (הפטרת שבת שובה)

בואו נשמע סיפור, שהתרחש ביום הבחירות של חודש אלול תשע"ט. את הפרטים שמענו ממקור ראשון, אברך ת"ח, שבנו היה יושב-ראש וועדת-קלפי באחת הקלפיות בבני ברק. "הבן שלי, שהוא אברך-משי", מספר הת"ח, "הבחין מיד עם פתיחת הקלפי, שאחד מחברי הוועדה הוא אדם מתנועה שמאלנית, שכולו נוטף שנאה לתורה ולמצוות. "האדם ההוא נכנס לקלפי ברוח-קרב, ומיד החל לצעוק ולחרף מערכות אלוקים חיים, ניסה ללבות אש, וכינה את שומרי המצוות ולומדי התורה בכינויי-גנאי שאין הדעת סובלתן. "האברך, שהיה יו"ר וועדת הקלפי, החליט לא להגיב ולו במילה אחת לכל ההתקפות המילוליות של השמאלן ההוא. אדרבה; הוא התייחס באדיבות ובחיון אצילי לכל משאלותיו, השיב בגינוני-כבוד לכל מה ששאל, ובדרך אגב השחיל גם דברי דרך-ארץ ונימוסין מהתורה ומחז"ל. כך במשך כל יום הבחירות". הלה המשיך כל העת לנסות ולהצית את האש, אבל לא הצליח. עכשיו כדאי לשמוע מה קרה.

המיאוס המקננת בקרבו נגד לומדי התורה, היתה מתעצמת והולכת! ואילו הנהגה האצילית של האברך משכה אותו ככבלי-קסם, ומשראה שההתנהגות הזו היא יציבה, ונמשכת לאורך כל השעות הארוכות של יום הבחירות, נדלק בו הניצוץ היהודי.

'שהבריות נהנים ממנו'

והנה, בתפילת הש"ץ בימים הנוראים, "הנני העני ממעש", נאמר: "וקבל תפילתי כתפילת זקן ורגיל, ופרקו נאה וזקנו מגודל, וקולו נעים, ומעורב בדעת עם הבריות". במחזור 'שיח שפתותינו' מובא בשם מרן הגר"ח קנייבסקי, המסביר ש'מעורב בדעת עם הבריות' פירושו הוא 'שהבריות נהנים ממנו, ונהנים לבוא אליו'. והם-הם הדברים שאמרנו לעיל.

הוא מושך את הלקוחות

הגה"צ רבי אביגדור מילר זצ"ל אמר על כך משל נאה. למה הדבר דומה, למפעל שנקלע לקשיים כלכליים וביקש לבצע התייעלות על ידי פיטוריהם של חלק מהעובדים. מנהל המפעל הורה לבדוק את דרך תפקודו של כל עובד, ולראות עד כמה הוא יעיל למפעל. והנה, כאשר הגיעו לדון בעניינו של אחד העובדים, הגיש צוות הבדיקה דו"ח שלילי, שקבע שהוא אינו תועלת למפעל. ולמרות

'לא האמנתי שכך נראים שומרי מצוות'

לאחר 15 שעות של עבודה משותפת, מ-7 בבוקר ועד 10 בלילה, נדהמים אנשי הקלפי לראות את האיש ההוא פורץ בבכי. "לא האמנתי שכך נראים שומרי מצוות", אמר; "דרך-ארץ כזו לא רואים באף מקום! במיוחד כשאני באתי והתחלתי לצעוק ולחרף אתכם, ואתם במקום לענות לי כאיוולתי, שתקתם, והתנהגתם בנימוס"...

הוא קם ממקומו ונפל על צווארי האברך, יו"ר הקלפי, ונשקו נשיקות רבות, ובעיניים דומעות. הסיפור עדיין לא תם. האברך החליט לנצל את שעת-הכושר, והזמינו להתארח בשבת-קודש בביתו שבבני ברק. והאיש הסכים... לקראת יום כיפור תש"פ הוא היה כבר בתהליכי התקרבות... פשוט וברור הוא, שאם היו דוחים את האדם הזה, ומחזירים לו בצעקות ובדברי גידופין, הוא לא היה מגיע לְאן שהגיע, והרגשת-

ומענין לענין, אם דיברנו על יום הכיפורים, ראינו לנכון לציין את הערתו של מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, בענין המחילה שבין אדם- לחבירו, הנהוגה בערב יום הדין.

יש מקרים שאדם פעל ועשה נגד חברו עוולה גדולה, ולפעמים הדברים צועקים עד לשמים. והנה, בערב יום כיפור, הוא מגיע אליו ומבקש ממנו מחילה... והנפגע, אם הוא בעל-מידות-טובות, אומר לו 'מחלתי לך'...

"צריך לדעת", אמר מו"ח מרן זצ"ל, "שסוג של מחילה כזה אינו יכול להיחשב כלל כמחילה. אין שום הגיון שאדם יעשה לחברו עוולה כה חמורה, וכשהנפגע יאמר לו 'מחלתי', הכל יסתדר ויבוא על הצד הטוב. אין דבר כזה!", אמר הרב אלישיב.

...ומן-הסתם אדם שנפגע בצורה חמורה מחברו, ואומר לו 'מחלתי', המחילה אינה אמיתית, וממילא היא גם לא חלה. כי סביר מאוד להניח שהנפגע אומר 'מחלתי' כי לא נעים לו לא למחול, והוא עושה זאת גם כדי לא לבייש את עצמו, ושלא יסתכלו עליו כאדם שאינו בעל-מידות, שלא מסוגל לוותר...

וידוע הסיפור על מרן המשגיח הגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל, שכאשר מאן-דהו הגיע לבקש את מחילתו על פגיעתו החמורה במשגיח, אמר רבי אליהו שהוא אינו מסוגל עתה למחול, וביקש מהפוגע שיבוא אליו שנית בעוד חודש, ועד אז הוא מקווה לעבוד על עצמו כדי שיהא בכוחו למחול.

דהיינו, שהמחילה צריכה להיות פנימית, ומתוך הלב, ואם למרות שלא מסוגלים למחול אומרים 'מחלתי', המחילה אינה פועלת כלל. ובמצב כזה, הנפגע מכניס את הפוגע ליום הכיפורים ללא מחילה, וגורם לו שיום הכיפורים לא יכפר בעדו!

וכל זה בדברים שעוד אפשר לדבר בהם על מחילה, אלא שבגלל חומר-הפגיעה לא מסוגל הנפגע למחול ברגע זה, אבל יוכל לעשות זאת לאחר זמן.

ברם, יש דברים שכאמור לעיל אי-אפשר למחול עליהם כלל, ומי שאומר 'מחלתי', מכשיל את הפוגע.

כל זה שמענו ממרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל.

(קטעים מלוקטים מתוך הספר 'שבת בשמחה' בעריכת הרב משה מיכאל צורן)

זאת, הופתעו הכל לראות את המנהל קובע בצורה חד-משמעית, שאת העובד הזה אינני מפטר בשום אופן שבעולם.

והסביר: "למרות שתפוקת העבודה של האיש עצמו איננה מניבה את התוצאות המבוקשות, אבל הוא מושך אלינו לקוחות רבים...". המנהל ביאר את דבריו ואמר, שעובד זה הוא נעים-הליכות, מחייך לכל אחד, מאיר פנים לכל מי שנפגש איתו, וזה מה שהלקוחות מחפשים... הם רוצים להיתקל באדם כזה, שיאיר להם פנים...

"אני רואה בעיניי שאנשים רבים נכנסים למפעל רק בגללו, ואם כן בוודאי שלא אפטר אותו!"

והנמשל ברור. אם אנחנו, שומרי המצוות, נתנהג בצורה שכזו לכל באי-עולם, הרי שגם אותנו לא יפטר מן העולם. השם יתברך ירצה בנו ויחשוק בעבודתנו.

ב'חשוקי חמד' (יומא, ס"ו ב') הבאנו דבר נוסף, ומדהים, שכותב היעב"ץ בקשר לציבור (הדברים אינם כתובים בכל הש"סים, ומצאנום בש"ס 'וגשל', עם קובץ המפרשים).

בגמרא שם מובאת שאלה, באשר למקרה שדחפו את השעיר לעזאזל מהצוק, אבל התברר שהשעיר נשאר עדיין חי. השאלה היא, 'דחפו ולא מת, מהו שירד אחריו וימיתנו?'

דהיינו, שהאיש שהוביל את השעיר אל הצוק, ירד אל השעיר בעיצומו של יום הכיפורים, ויהרוג את השעיר, ויחלל בכך את קדושת היום, ויעבור על איסורי כרת.

שואל היעב"ץ, איך יעלה על הדעת לדחות איסור כרת כדי להמית את השעיר? והשיב, "דשמא הוא כעין פיקוח נפש, כי בראות ישראל את השעיר חוזר לאחור, ושב אליהם, יפול לבם בקרבם. ויתכן לומר, בדרך הלצה הבא להרגך השכם להורגו", עכ"ל.

והיינו, שכאשר מדובר בציבור שלם, הרואה את השעיר עולה בחזרה מהמקום שאליו הושלך, הם עלולים להיבהל, עד כדי כך שיש במצב זה כעין פיקוח נפש.

להתחיל את היום ברגל ימין

חוויה ראשית מדי יום אצלך במייל

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד... אקטואלי ומרתק
הצטרפו בחינם לאלפי מנויים, שלחו מייל לכתובת:

dirshu@dirshu.co.il

הפורתח
בכל יום..

המייל היומי של 'דרשו'.

פעם הלכתי ברחובה של עיר, בדרכי הבחנתי ביהודי מבוגר שישב על ספסל, כשעברתי לידו פניתי אליו: "ר' ראובן, וואס הערצאך? מה שלומך?" וכדרך הבריות שאינן ממתנינות לתשובה - המשכתי ללכת. האיש היה נבון וחכם. לא הספקתי לפסוע יותר מכמה פסיעות והוא קורא מאחוריי: "רבי, רק רגע! הרי שאלת מה שלומי, יש לי הרבה מה לספר לך"...

רב העיר כרמיאל, הגאון רבי אברהם מרגלית שליט"א: כיצד נראית תשובה אמיתית

אומרים את המילה בחיפזון, וסוברים שכך התיק נסגר, תוך חצי דקה. לא זו הדרך הנכונה והראויה. צריך להעמיק ולהתבונן היטב מהי סליחה ומה טמון בחובה, וכך לגשת את המלאכה הקשה. על כל פנים, נצא מתוך נקודת הנחה שבעניינים שבין אדם לחברו, בין איש לרעהו, קל לדעת האם הפרשה נסגרה, או שעדיין נותרה פתוחה ומדממת.

אבל, בעניינים שבין אדם למקום, כיצד נדע ש'סגרנו את התיק'? אנו משקיעים כל כך הרבה אנרגיה, מרץ ומאמצים כדי לתקן את מעשינו, לפתוח דף חדש ולצעוד קדימה. זו אינה סתם שאלה סקרנית. יש לה השלכות! פיסת המידע הקטנה הזו, הנה בעלת חשיבות עצומה מבחינתו של האדם. יכולה היא לשנות את כל מהות חייו מקצה לקצה!

השמחה שלאחר מעשה התשובה, הינה אינדיקציה נוספת לשאלה האם התשובה התקבלה לרצון לפני אדון כל

המשגיח, רבי דב יפה זצ"ל, אמר אמרה נפלאה בשם אחד הגדולים: אדם אמר רעיון תורני, הוא משתוקק לדעת האם המהלך שבנה, ההגיג שהגה, הרעיון שהעלה, נכון הוא, או שמא מדובר בדברי חלומות בעלמא שאין להם על מה לסמוך.

אמר אותו גדול: ישנה אמת מידה לבחון את הדבר: אם אחרי אמירת הדברים אתה חש שליבך מלא שמחה ואושר, הרי שהרעיון היה נכון.

כיצד יוכל בעל התשובה לדעת שהנה כי כן, תשובתו נתקבלה? כאשר אדם פוגע חלילה בחברו, קל לו מאוד לדעת שנסלח לו. הוא ניגש לחבר ומבקש סליחתו. אם הלה אכן סלח לו, יכול הוא להיאנח אנחת רווחה. אותה שורה פלילית - נמחקה.

כמובן שמדובר בבקשת סליחה אמיתית, לא מהפה ולחוזן, כפי שמצוי אצל ילדים ונערים, ולעיתים אף אצל מבוגרים. ניגשים לכל אחד מהנוכחים, סולח? הלה עונה: סולח. לא בהכרח שמדובר בסליחה אמיתית, שכן בדרך כלל לא המבקש ולא המתבקש מתכוונים למה שהם אומרים.

ודאי שזה טוב מכלום, אבל סליחה אמיתית הנה כאשר המבקש עושה זאת מכל לבו, מתוך נימי נפשו, מתוך חרטה כנה וקבלה לעתיד, והעונה אכן חש בכך, וסולח ברצון ובשמחה, מכל הלב.

פעמים הרבה אנו אומרים דברים ואיננו מתכוונים אליהם. פעם הלכתי ברחובה של עיר, בדרכי הבחנתי ביהודי מבוגר שישב על ספסל. אחד מני רבים שרק ממתנינים שהיום כבר יעבור. כשעברתי לידו פניתי אליו: "ר' ראובן, וואס הערצאך? מה שלומך?" וכדרך הבריות שאינן ממתנינות לתשובה, ואף לא התכוונו לקבל תשובה - המשכתי ללכת.

האיש היה נבון וחכם. לא הספקתי לפסוע יותר מכמה פסיעות והוא קורא מאחוריי: "רבי, רק רגע! הרי שאלת מה שלומי, יש לי הרבה מה לספר לך"...

אינני זוכר כמה זמן נמשך הדבר, עשר דקות או רבע שעה. אבל דקות ארוכות הרצה הלה לפני את סיפורי, קשייו ומצוקותיו. אליבא דאמת לא היתה לי כל טענה כלפיו. לא יכולתי לומר לו להפסיק, שהרי אני הוא זה שביקש שיספר לי מה שלומו. אני יזמת את השיחה. שאלתי והוא 'הבין' היטב את השאלה. הוא מכבד את הרב ורוצה להתייחס לשאלתו ביסודיות, במתנינות וביעילות, כיאה וכיאות, בדרך ארץ, כפי שמגיע לרב בישראל...

אותו יהודי האיר את עיני. נתתי דעתי לראות עד כמה אנו משתמשים בקלישאות לשוניות, ולא מנסים לחשוב מה אנו אומרים. אתה שואל "מה נשמע?", מדוע אתה ממשיך ללכת ואינך ממתין לשמוע מה באמת נשמע?

כך גם בבקשת סליחה. לא די באמירת המילה "סליחה". ניגשים,

ואם לאו, הרי שאלו דברים בעלמא.
ומהיכן למדים אמת מידה זו?

מהפסוק המפורסם בתהלים: "פקודי ה' ישרים משמחי לב" [תהלים יט ט]. כאשר הדברים שאמרת הנם ישרים, אזי הם משמחי לב. אך כאשר אינם ישרים, אין הם גוררים אחריהם שמחה. אמנם, בדרך כלל כאשר אדם אומר וורט, הברקה, הוא שמח. יש לו רעיון משלו. 'אייגינע'. 'אדם רוצה בקב שלו - מתשעה קבין של חברו' [בבא מציעא לח א]. אבל, אם מדובר ברעיון שאין לו בסיס, רעיון העומד על כרעי תרנגולת, לטווח ארוך השמחה מתמוססת. לעומת זאת, אם השמחה מתמשכת ואינה מתפוגגת, עומדת לעד, נצחית, הרי שמדובר ברעיון שמבוסס על אדני האמת וההיגיון. ובכן, השמחה שלאחר מעשה התשובה, הינה אינדיקציה נוספת לשאלה האם התשובה התקבלה לרצון לפני אדון כל. פרק נ"א בתהלים מכונה על ידי רבינו יונה בכינוי: 'פרק התשובה'. מהפסוקים שבפרק אנו למדים יסודות רבים בעשיית התשובה. לקראת חתימה אומר דוד לקב"ה: רבוננו של עולם, מבקש אני אות שהנה כי כן - תשובתי התקבלה, כדי שעצמותי הכואבות והדואבות תוכלנה לצאת במחול, בששון ובשמחה. "תשמיעני ששון ושמחה תגלנה עצמות דכית" [תהלים נא י]. מילים פשוטות ועוצמתיות. "תשמיעני ששון ושמחה", רוצה אני לחוש את גלי השמחה והששון ברמ"ח איברי ושס"ה גידי, "תגלנה עצמות דכית", אדיר חפצי שכל גופי יהפוך לשיר של שמחה.

כל מה שרצית להבין על י"ג המידות

נקרא קטע קטן מדברי הגמרא במסכת ראש השנה [ז ב]: "ויעבור ה' על פניו ויקרא. אמר רבי יוחנן, אלמלא מקרא כתוב - אי אפשר לאמרו. מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור, והראה לו למשה סדר התפילה. אמר לו, כל זמן שישראל חוטאין - יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם".

עד כאן מאמרו הנפלא של רבי יוחנן.

אם כן, כאשר אנו מצוידים באמרתו של רבי יוחנן, ברצוננו לצאת לרחובה של עיר, לחיי היום יום, וליישם את הדברים.

נבחן את המציאות, האם באמת זה מה שקורה? רבי יוחנן אמר: "כל זמן שישראל חוטאין, יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם". האם מי שלוקה בהתקף לב ומובהל לבית החולים, אומר י"ג מידות ומיד שב לאיתנו, מתרפא באופן פלאי, עוד לפני הגיעו לשער חדר המיון? הקב"ה מחל, ושוב אין הוא צריך לסבול, אלא אם כן מדובר ביסורים של אהבה...

ודאי שלא זו המציאות.

את השאלה מחדד בעל 'ראשית חכמה' [פרק הענוה שער יד], ומביא תשובה מתוקה מדבש בשם הגאונים.

שיטת הגאונים, את י"ג המדות צריך ליישם, הלכה למעשה

אומרים הגאונים, מה שאמר רבי יוחנן: "כל זמן שישראל חוטאין -

יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם", אין הכוונה שעל ידי אמירה גרידא הקב"ה מוחל, מעביר חטא ופשע.

ובאמת הדבר נראה מוקצן ובלתי סביר. יהודי יעשה את כל העבירות שבעולם, או כמעט את כולן, כפי שראינו ברבינו בחיי שיש עבירות שעליהן לא מועילה האמירה. על כל פנים, אדם שהנו חוטא ופושע, יקדיש חמש-עשר שניות, ואפילו כמה דקות, יאמר בכוונה י"ג מדות, עם הבנת עיקרון ועם פרוש המלות, והכל נסלח ונמחל, לא משאיר רושם? לא מתקבל על הדעת!

אלא, אין הכוונה לאמירת י"ג המדות, אלא הכוונה להדבקות בהן. כפי שאומרים חז"ל [ירושלמי פאה א א ובעוד מקומות]: "מה הוא רחום וחנן - אף אתה רחום וחנן".

כאשר אומרים י"ג מדות, אין אנו באים להזכיר לקב"ה את מדותיו. אין הוא זקוק לתזכורת שלנו. אלא, זו תזכורת עבורנו שאלו מדותיו של הבורא יתברך, ועל כן עלינו מצווים לאמץ אותן. אם ננהג כך, מה הוא רחום - אף אנו נהיה רחומים, מה הוא חנן - אף אנו חנונים, מה הוא ארך אפים - אף אנו כך, מה הוא רב חסד - אף אנו כך, אם נאמץ את המדות הלכה למעשה, אזי יכפר לנו הקב"ה על עוונותינו.

הדברים מדויקים היטב בלשונו של רבי יוחנן: "כל זמן שישראל חוטאין - יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם". לא כתוב "יאמרו לפני כסדר הזה", אלא "יעשו". דהיינו, יגשימו את י"ג המדות בחיי חיותם. אם אדם נוהג על פי י"ג מדות בחייו האישיים, הרי שגם הקב"ה ינהג עמו כך, מידה כנגד מידה. "במידה שאדם מודד - בה מודדין לו" [סוטה ח ב].

בסליחות אנו אומרים: "מדת הרחמים עלינו התגלגלי". מבקשים אנו שיגלגל עלינו הקב"ה את אותה מידת הרחמים שאנו יצרנו. ואגב, לפי אחת הדעות זהו פרוש המידה "נוצר חסד". דהיינו, הקב"ה שומר עבורנו באוצרותיו את החסדים שאנו גמלנו, ובאמצעותם יגמול הוא עמנו חסד בבוא העת, מידה כנגד מידה.

לשיטת הגאונים, י"ג המידות משפיעות לטובה על האדם, כאשר הוא יוצר את הגרעין. את החסד, את החנינה וכו'. הוי אומר, לא האמירה לבדה מביאה את התשועה ואת מחילת העוונות, כפי שאומרת הגמרא "ואני מוחל להם", אלא, הפנמת חשיבות המידות ואימוצן, הלכה למעשה.

ואף משל נאה מצאנו במשליו של החפץ חיים, המבהיר היטב רעיון זה.

פעם היה גביר גדול, בעל בתי חרושת, חנויות, מחסנים, עסקים אדירים. לעשיר זה היה קרוב משפחה שמזלו לא שפר. עני ואביון. האיש ניסה מזלו פעם בפרנסה זו ופעם באחרת, אך לא עלה בידו. לא ראה ברכה בעמלו.

עברו שנים. משראה העני שכל מאמציו עלו בתוהו, החליט לפנות לקרובו העשיר. אולי הלה יהיה מוכן לעזור לו, להוציאו מהמצוקה בה הוא שרוי. נכנס אליו, תינה בפניו את מצבו הקשה ואת מר גורלו, אמר שניסה הכל ולא הצליח. לבסוף ביקש: "אולי תוכל אתה לסייע בידי בדרך כלשהי".

העשיר האיר פניו לקרובו העני. אמר לו: "אדרבה, 'ומבשרך לא

כל המשפחה מחרפת רעב, העלית אותנו על דרך המלך... ועוד כהנה וכהנה.

נפרדו האנשים. כל אחד הלך לדרכו.

אחרי חודש מגיע העני אל קרובו העשיר, כדי לדווח על הנעשה ולקבל סוף סוף את משכורתו. בבית כבר מתכננים מה לעשות עם הכסף הרב, שיפול עד מהרה בחלקם. אולי להחליף רהיטים? אולי לקנות בגדים חדשים? ובודאי, בשר וכל מטעמים לשבת!

התכניות מרקיעות שחקים. עוד מעט קט, והם יוכלו להתרווח מעט. להיגאל משנות העוני והדלות.

קבלו העשיר בשמחה ובסבר פנים יפות. נו, איך היתה העבודה, מה אתה מדווח?

אומר העני, לא הפלתי דבר מכל אשר דברת. כל יום קראתי בדקדוק רב את הרשימה, מתחילתה ועד סופה, לא החסרתי מילה ואפילו לא אות...

זעק העשיר: "שוטה שכמוך! וכי לקרוא רשימות שכרתיך? מה תועלת יש בכך? הרשימה נועדה כדי להזכיר לך את סדר יומך, כדי שתדע מה לעשות כל יום, ערב בוקר וצהרים.

"מה סברת, שעל קריאת כמה שורות תקבל שכר כה גבוה? מה הנאה ומה תועלת יש לי מכך שאתה יודע את סדר היום הנצרך, אם לא בצעת דבר בפועל? לא מגיעה לך אפילו פרוטה שחוקה!"

נדמה שאין צורך להסביר את הנמשל. הקב"ה לימד אותנו את י"ג המדות, אבל לא רק כדי שנדקלם אותן. האמירה נועדה כדי שנדע ונזכור למה אנו מחויבים. אם נסתפק בידיעה בלבד ולא נגיע לכלל מעשה, אין לכך ערך.

אולי לא נקצין ונאמר שאין כל ערך, אבל ודאי לא הערך של "ואני מוחל להם". הקב"ה מוחל וסולח למי שלא רק אומר, אלא גם, ובעיקר, מיישם בפועל.

יש שאין מסכימים עם דעת הגאונים

אלא שחייבים אנו להיות הוגנים ולומר, שדעת הגאונים אינה מוסכמת על הכל. יש מרבתינו שסוברים שאכן האמירה לכשעצמה מביאה למחילת עוונות. כמובן, אין מדובר באמירה כמעשה קוף בעלמא, אלא אך ורק כאשר היא נעשית מתוך הבנה של המילים והרעיון. כך ראינו בדברי רבינו בחיי וכך משמע מדברי רש"י. התורה אומרת: "ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם ה' לפניך וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם" [שמות לג ט].

נביא את דבריו המרטיטים של רש"י: "הגיעה שעה שתראה בכבודי מה שארשה אותך לראות, לפי שאני רוצה וצריך ללמדך סדר תפילה. שכשנצרכת לבקש רחמים על ישראל, הזכרת לי זכות אבות, כסבור אתה, שאם תמה זכות אבות אין עוד תקוה?"

"אני אעביר כל מידת טובי לפניך על הצור, ואתה צפון במערה. וקראתי בשם ה' לפניך - ללמדך סדר בקשת רחמים אף אם תכלה זכות אבות."

(קטעים מלוקטים מתוך הספר 'מפיק מרגליות' - ימים נוראים)

כמובן שמדובר בבקשת סליחה
אמיתית, לא מהפה ולחוז, כפי
שמצוי אצל ילדים ונערים,
ולעיתים אף אצל מבוגרים. ניגשים
לכל אחד מהנוכחים, סולח? הלה
עונה: סולח. לא בהכרח שמדובר
בסליחה אמיתית, שכן בדרך
כלל לא המבקש ולא המתבקש
מתכוונים למה שהם אומרים

תתעלם' [ישעיהו נח ז]. אני בדיוק מחפש אדם ישר-דרך שאוכל לסמוך עליו. והנה בתזמון מדויק הגעת אלי. אתה קרוב משפחתי, ודאי רק תרצה בטובתי, שהיא בעצם גם טובתך.

"ובכן, כידוע לך, יש לי עסקים המתפרסים על פני כל המדינה ואף חוצה לה. זקוק אני למפקח אשר ישגיח על הנעשה במפעלים, במשרדים, בחנויות וכו'. איש שידאג לאינטרסים שלי. יבדוק אם הכל מתנהל ביושר, אם העובדים מגיעים בזמן, אם לא גונבים ולא עושקים".

העני לא ידע את נפשו. לכזו הצלחה לא ציפה. עבודה מכובדת, בודאי מתן שכרה בצידה ביד נדיבה.

ביקש מהעשיר, "אולי תוכל לפרט לי מה תפקידי, מה עלי לעשות?" הוציא העשיר גליון ניר והתחיל לכתוב. ביום ראשון בבוקר מבקרים במפעל פלוני. בודקים האם הפועלים באים בזמן והולכים בזמן, האם הם עושים מלאכתם נאמנה. בצהרים הולכים לבקר בחנויות שבעיר. בודקים אם העובדים נותנים שירות ראוי ללקוחות, שלא לאבד קליינטורה חלילה. ביום שני נוסעים למשרדים שבעיר פלונית, מוודאים שהפקידים עובדים כשורה וכו' וכו'.

סיים הגביר לרשום את המשימות של כל יום מימות השבוע, הגיש את הרשימה לקרובו העני ואמר: "הנה לך. קרא כל יום את הרשימה, בסוף החודש תבוא אלי. אם תבצע משימותיך ראוי, תקבל משכורת של עשרים אלף שקל. טבין ותקלין".

העני לא האמין לשמע אוזניו. עיניו אורו. הוא סבר שאולי יצא מהפגישה עם תמיכה קטנה, אולי עם משכורת של פועל יצור. והנה קיבל משרה נכבדה שכזו הנושאת עמה משכורת כה גבוהה. הרעיף האיש תודות ושבחים על קרובו: "זו ממש הצלת נפשות, הצלת את

ר' נחום ועלוול נקרא אל הקודש, הסבא סיפר לו את דבר החלום ופנה אליו: "אמור נא לי בני רחימאי, מהי לדעתך הזכות הגדולה שלך שגוברת על זכויותי וזכויות אבותי, מהו הדבר שבגללו זכיתי להיכנס בשערי התשובה?" ר' נחום ועלוול חכך בדעתו מספר רגעים ואחר פנה אל אביו הצדיק וכה סיפר לו

הסיפור המפעים שהמשיגה דליקווד הגאון הצדיק
רבי נתן ווכטפויגל זצ"ל היה נוהג לספר בכל שנה

מאת: הרב ישראל היימן

אחת העצות המרכזיות המובאות בחז"ל לזכות בדין היא העצה של עשיית חסד, "בחסד ואמת יכופר עוון".

עשיית חסד עם בניו של המלך מביאה את המלך לנהוג במידה כנגד מידה ולהטות את הכף לטובה ולזכות את העושה בדין.

במסכת בבא בתרא מובא משלו של רבי עקיבא שאמר למלך הרומאי, מלך שחבש את בנו בבית האסורים וציווה את הסוהרים לבלתי יזונו אותו במאכל ומשתה, בא אדם אחד וברחמיו על בן המלך שלח לו אוכל ושתייה להחיות את נפשו, הלא וודאי הוא שהמלך על אף רצונו להעניש את בנו ישמח וייתן מתנות לאדם שחייה את נפש בנו. בזה מסביר רבי עקיבא את הנהגת מלכו של עולם שברא עניים ונתן מקום לעשירים לפרנס אותם.

נסורה נא ונעמוד על נקודה זו שיכולה לתת פתח לכל אחד ואחד לעבור בקלות את הדין ולזכות אותנו בשנה הבאה עלינו לטובה בשנת הצלחה וברכה.

המשיגה דליקווד הגאון הצדיק רבי נתן ווכטפויגל זצ"ל היה נוהג בכל שנה בימי האלול לספר את הסיפור המפעים הבא:

הסבא מקלם בשיחה באחד מימי האלול סיפר על חלום נורא אותו הוא חלם כמה לילות קודם לכן.

המשפט הזה לכשעצמו מעורר סקרנות גדולה לדעת מה היו הגיוני ליבו הטהור של הסבא מקלם ובפרט בימי האלול שהרי אין אדם חולם בלילה אלא מהרהורי ליבו ביום, ניתן לעמוד כאן על הצצה למה שהעסיק את הסבא בימים קדושים אלו...

בחלומו רואה הסבא את עצמו מסתובב ברחובות העיירה קלם בעיצומם של ימי האלול והכרוז עובר ומכריז לכל בני העיירה להתאסף בבית המדרש לשמוע את דרשתו של האורח הדגול שהוא לא אחר מאשר רבנו יונה גירונדי בעל השערי תשובה שבא לשאת מאמריו לקראת ימי הרחמים והסליחות. תוך דקות ספורות התמלאו רחובותיה של העיירה בכל מי שרק היה יכול שאצו רצו לנצל את ההזדמנות הנדירה לבוא ולשמוע עוד פרק שכנראה לא נכתב בשערי תשובה...

זיהיתי כמה מהממוהרים, מספר הסבא בהתרגשות, וכיוונתי אף אני את רגלי לבית המדרש לתפוס גם אני זיקוקין דינור מפיו הקדוש של

אחד מגדולי הראשונים ש'צנח' לדור אחרון לאלפינו דעת ומוסר. ככל שמתקרב אני להיכל בית המדרש גברה הצפיפות בדרכים המובילות אליו וכסוסף סוף הגעתי אל פתח ההיכל נכונה לי אכזבה מרה, עמד שם שומר גדול ממדים וחסם את דרכי מלהיכנס פנימה... עמדתי שם כמה להיות שם בפנים ולהאזין והתחלתי לחלות את פניו של השומר שייתן לי להיכנס, הזכרתי לו את זכויותי הגדולות בהעמדת התלמוד תורה המפורסם ובהרבצת התורה אך הוא לא התרגש מכך והמשיך לחסום את דרכי, המשכתי להעלות ולהזכיר את זכות אבותי הקדושים ואת מעשיהם הטובים וגם זה לא עזר, עמדתי שם כשאני מנסה לטכס עצה איך לגרום לשומר להניח לי להיכנס ולשמוע...

לפתע עלה רעיון במוחי, פניתי אל השומר ואמרתי לו: "הלא אביו של ר' נחום ועלוול הנני וכאביו בוודאי מגיעה לי הזכות להיכנס אל הקודש".

כאילו רק אל המילים האלו חיכה השומר, הוא פינה בזריזות את המקום ונתן לי להיכנס אל בית המדרש.

בשלב זה הקצתי והנה חלום!!

אולי אם החלום היה ממשיך היום היו לנו עוד כמה פרקים בשערי תשובה אבל כיון שהוא נגמר בזה נשאר לסבא רק לברר אצל בנו מהי הזכות העצומה שגברה על זכויותיו של הסבא עצמו ועל זכות אבותיו, מהו הדבר בו מחזיק ר' נחום ועלוול שבוקע כל מחסום.

"אמרתי לו: 'לך תגמור עם העריקות כבר'... ענה לי החייל תשובה שהעלתה לי דמעות בעיניים: 'אם אני הולך עכשיו לכלא, זה אומר שאין לי חודש אלול בישיבה! אין לי ראש השנה בישיבה! אני מפסיד יום כיפור בישיבה! אני לא אוכל לשבת בסוכה בחג הסוכות. את זה אני לא יכול לסבול!'"

הרב ישראל דחבש, מוותיקי הפעילים בארגון 'אחינו',
מדבר על חזרה בתשובה ומסירות נפש | מיוחד ליום הכיפורים

אליעזר (לייזר) רוט

לקראת יום הכיפורים, היום בו כל עם ישראל מתאחד בתפילה ובתשובה לבורא עולם, ביקשנו לשוחח עם הרב ישראל דחבש, מוותיקי הפעילים ב'אחינו', ומי שזוכה דרך קבע להשיב לב בנים על אבותם בפעילותו הנמרצת והבלתי נלאית, בקרב בני הנוער בכל רחבי הארץ.

"בימים אלו, עשרת ימי תשובה, אנחנו צריכים להבין מה זה בכלל חזרה בתשובה, ומה היא הכפרה שמתכפרים לנו העוונות ביום הכיפורים", הוא אומר.

"התשובה היא עזיבת החטא. אדם מתוודה, מקבל על עצמו שלא לחטוא עוד, ומתחנן לפני הקב"ה שישלח לו.

"אומר לו הקב"ה כביכול, אני אכן סולח ומוחל לך. אל תדאג, אני לא אעניש אותך על החטאים שחטאת. למה? כי חזרת בתשובה.

"אבל מה, כשחטאת, אתה שיחקת בבוץ. התלכלכת, טינפת את עצמך ואת הבגדים שלך בכלוך נורא ואיום.

"בסדר, עכשיו אתה כבר לא משחק בבוץ, אבל אתה עדיין מלוכלך ומטונף. זה לא נעים לי שאתה פה לידי, תתרחק ממני בבקשה...

"אומר רבינו יונה, שזה עיקר התשובה. להתנקות ולהיטהר מהלכלוך של החטא. כי העונש הכי גדול שיכול להיות לאדם, זה שהוא מגרש את הקב"ה מפניו.

"הרי כל השפע שיש לאדם, כל הטוב שמגיע אלינו, מגיע מהקשר שלנו עם הקב"ה. ככל שאדם יותר קרוב אל הקב"ה, כך הוא מקבל השפעות גדולות וטהורות יותר. אבל מי שנמצא בריחוק מקום, כביכול, מקבל את כל האור כשהוא מעומעם והשפע מצומצם.

"זאת המהות של יום הכיפורים: 'כי ביום הזה יכפר עליכם!' כפרה מלשון של ניקיון. ביום הזה, הקב"ה מנקה אותנו, מסיר מאתנו את הלכלוך והטינוף. ואז, כשהטינוף יורד, אנחנו יכולים להיות קרובים אל הקב"ה ולזכות לכל הטוב שבעולם."

כוחו של רצון

הרב דחבש מסביר, שהכל תלוי עד כמה גדול כוחו של הרצון: "לא פעם אדם אומר לעצמו וליצר הטוב שלו: איך אני יכול לחזור בתשובה? יש לי עבודה, חברים, משפחה, אני נמצא במקום מסוים,

יש לי את המשבצת שלי. פתאום עכשיו אני אתחיל לזעזע את כל החיים שלי?

"אני לא מדבר רק על מי שחלילה אינו שומר תורה ומצוות, וכדי לחזור בתשובה הוא צריך ממש להפוך את כל החיים. אני מדבר אפילו על אנשים חרדים, שנולדו חרדים וגדלו חרדים, כמוני וכמוך, אנשים ששבויים במצב קיים, וקשה להם לצאת ממנו.

"אני סתם זורק דוגמה, אדם שרגיל מגיל צעיר לטלטל בשבת במקום שיש עירוב. הוא לומד את הלכות שבת, הלכות עירובין, ועוברת בו מחשבה של התחזקות, אולי אני אחמיר על עצמי בעניין הזה...

"מיד בא היצר הרע וקופץ עם התירוצים הללו: תגיד, השתגעתי? נהיית 'חזונושיניק'? איך תתחיל עכשיו להיזהר מטלטול? זה בלתי אפשרי!..."

"ואם הוא רוצה להקפיד על כשרות מהודרת יותר ממה שהיה רגיל עד כה? ואם הוא רוצה להתחיל להקפיד דווקא על ציצית צמר, או להחמיר בנושא של חשמל בשבת, ועוד הרבה מאוד הנהגות טובות שאדם רוצה לקבל על עצמו - מגיע היצר הרע ומשבית את הרצון הזה, עוקר אותו מהשורש. זה בלתי אפשרי! איך אפשר לשנות הרגלים? הציבור מסביב לא יבין את זה! מה יאמרו אנשים! איך זה ישפיע על השידוכים של הילדים ועוד כהנה וכהנה הסברים ותירוצים..."

"אבל אדם שרוצה ומעוניין, יכול לעשות שינויים עצומים בחיים שלו! הכל תלוי בכח הרצון! האמינו לי, אני ראיתי אנשים שעושים מהפכים כאלו, שהלוואי עלי שאני אגיע לקצה של הקצה של כוחות הנפש שיש להם.

"אני אספר לכם על מקרה אחד כזה, ומאחר ומדובר בעניינים שהפרסום לא כל כך יפה להם, אני אשנה פרטים רלוונטיים..."

לשלם את המחיר

"יום אחד הטלפון שלי מצלצל. על הקו בחור כבן 20, שמספר לי שהוא משרת ביחידה מאוד מאוד יוקרתית בצה"ל. זאת יחידה קרבית שכל בני הנוער החילוניים שואפים להגיע אליה..."

"שאלתי מה הוא רוצה, והוא עונה לי שהוא חוזר בתשובה. יופי, אמרתי לו, אני שמח בשבילך שזכית. איך אני יכול לעזור לך???"

"הבחור התחיל לבכות. 'קשה לי', הוא אמר, 'אני לא יכול להישאר ביחידה הזאת. האווירה פה מאוד מאוד חילונית. בלתי אפשרי לשמור פה על העיניים, בלתי אפשרי להישאר פה יהודי כשר. אני רוצה לצאת מכאן!...'".

"הוא סיפר לי שהוא פנה למפקד הבסיס וביקש להשתחרר. לא נתנו לו. הוא הלך לקב"נ (קצין בריאות נפש) וטען שהוא לא בריא בנפשו ושהוא צריך אשפוז, אמרו לו שיפסיק לבלבל בשכל, ויחזור לבצע את התפקיד שלו."

"אפילו ביקשתי מהמפקד שיכניס אותי לכלא, לפחות שם לא יהיו ניסיונות כאלו קשים", הוא מספר, "אבל המפקד לא הסכים. הוא אמר לי שהתפקיד שלי מדי חשוב, והוא לא יכול לוותר עלי..."

"הקשבת לי לחייל הבוכה ואמרתי לו דבר אחד: אם אתה באמת רציני ורוצה לצאת, תבוא אלי. נשב ונדבר ונראה איך אפשר לעשות את זה, אולי נגייס עורך דין אולי בדרכים אחרות, בוא נראה."

"למחרת הוא בא אלי, ואמר 'הנה, אני כאן, אני רוצה שתעזור לי...'".

"ידעתי שאני נכנס ל'תיק' רציני מאוד. זה מקרה מאוד מסובך, לשחרר חייל באמצע השירות, יש לו עוד יותר משנה עד שיסיים צבא. זה לא פשוט בכלל."

"החלטתי שאני בודק אותו, כמה הוא רציני. אמרתי לו: 'בוא נלך להתפלל מנחה'... לקחתי אותו לאיצקוביץ, בכוונה חיפשתי בית כנסת מעניין, שמי שלא מכיר קשה לו להתרכז שם בתפילה, כי הוא נדהם מהכמויות של האנשים שיוצאים ובאים וכל האווירה מסביב."

"התפללנו מנחה והבחור לא מוציא את העיניים מהסידור. איזו כוונה! איזה ריכוז! מדהים..."

"יצאנו החוצה אחרי התפילה, לקחתי אותו שם ממול לאכול פיתה פלאפל. ראיתי איך הוא נוטל ידיים, ראיתי איך הוא מברך לפני האוכל, איך הוא מברך ברכת המזון. כל הזמן עקבתי אחריו, והגעתי למסקנה שהוא באמת בחור רציני מאוד. יש לו יראת שמים, יש לו רצון חזק להיות חוזר בתשובה אמיתי. חייבים לעזור לו..."

"ניסיתי לעזור מפה ומשם, אבל זה כמו ברזל! אין עם מי לדבר, בצבא לא מוכנים לשחרר אותו. האמת שהייתי במבוכה ולא ידעתי מה עושים. ואז זה קרה. אני מסתכל עליו, הוא מרים את ראשו ואומר לי: 'ישראל, עשית את שלך ולא הצלחנו, אבל אני החלטתי שזהו, אני לא חוזר לשם ויהי מה...' אני נוסע עכשיו הביתה ואהיה איתך בקשר..."

"הוא חזר אלי למחרת, ואמר לי שהוא קיבל בינתיים חופשה מהצבא, והוא חייב בימי החופשה להיכנס ללמוד בישיבה ולהתחזק. אני

סידרתי לו ישיבה לכמה ימים כדבריו..."

"בהמשך הבנתי שהוא לא קיבל חופשה, הוא פשוט החליט לערוק... "אני יצאתי מהתמונה, ומה מתברר? שהבחור יושב ולומד, משהו מדהים! נכנס לאחת הישיבות הכי חזקות לבעלי תשובה, הוא כל היום לומד בהתלהבות ועושה חיל בלימודיו..."

"אני עצמי לא הצלחתי ליצור איתו קשר תקופה ארוכה, כי הוא פשוט ירד למחתרת. אפילו להורים שלו הוא לא גילה איפה הוא נמצא, כדי שהצבא לא יוכל ללחוץ עליהם ולאחר אותו."

"בתקופה האחרונה פגשתי אותו, ואמרתי לו שהגיע הזמן לסגור את הפינה הזאת. 'אתה לא יכול להיות במנוסה כל החיים. תחזור לצבא, ישימו אותך בכלא וישחררו אותך אחרי תקופה כליאה'."

"השיב לי הצדיק הזה, שהוא אכן מתכוון לעשות זאת. הוא כבר השלים עם זה, שהוא עומד לשבת כמה חודשים בכלא באשמת עריקות, וברור לו שאחרי זה לא יחזירו אותו לשירות פעיל, כי אף מפקד לא רוצה חיילים שעורקים ונעלמים..."

"אמרתי לו, 'נו, למה אתה מחכה? לך תגמור עם זה כבר!'... ענה לי החייל תשובה שהעלתה לי דמעות בעיניים... 'אם אני הולך עכשיו לכלא, זה אומר שאין לי חודש אלול בישיבה! אין לי ראש השנה בישיבה! אני מפסיד יום כיפור בישיבה! אני לא אוכל לשבת בסוכה בחג הסוכות! את זה אני לא יכול לסבול!'..."

"אחרי החגים, יום אחרי שמחת תורה, אני אתייצב שם בחזרה, ואשב בכלא כמה שצריך. העיקר שעד פסח אני כבר אהיה בחוץ'..."

להחדיר בילדים

"הסיפור הזה ממחיש לנו, עד כמה אנשים שנראים לנו פשוטים מאוד, מסוגלים להגיע לדרגות גבוהות של מסירות נפש. הוא מנותק מהמשפחה שלו כבר הרבה זמן, כי הוא חושש שיעצרו אותו, הוא אמר לי שהוא מאוד מתגעגע להורים, מדי פעם הוא מתקשר, כל פעם מטלפון אחר ומעיר אחרת, משוחח איתם קצת ושוב יורד למחתרת. הוא יודע שהוא עומד לשבת בכלא, והוא שלם עם זה. אין לו שום כעס או ניסיון להתמרד נגד הגזרה שעתידי להיגזר עליו."

"ואת כל זה הוא עושה למה? כי בבסיס שבו הוא היה אי אפשר לשמור על העיניים, ובגלל שנפשו חשקה בתורה."

"השאלה היא, איך אנחנו מחדירים את זה בילדים שלנו וגם בעצמנו. הרי אנחנו נולדנו ב"ה לבתים של תורה ויראת שמים, אנחנו לא צריכים להגיע לכזאת מסירות נפש, כדי לשמור מצוות ולעשות תשובה."

"אני חושב שהעיקר זה לדבר עם הילדים על אמונה ועל עבודת ה'. זה לא 'צריך ליטול ידיים לפני שאוכלים', אלא 'הקדוש ברוך הוא רוצה שניטול ידיים לפני שאנחנו אוכלים, ואנחנו שמחים לעשות את רצונו'."

"צריכים לומר את זה לילדים, ובעיקר לשדר להם את זה. זאת צריכה להיות ההרגשה שלנו. לא להתעסק רק עם הטכניקה של שמירת המצוות, אלא עם המהות! עם התוכן! עם העובדה שהמצוות הללו הן מצוות של ה' יתברך, שאנחנו מקיימים אותן כי אנחנו אוהבים אותן, ורוצים לעשות את רצונו!"

רשכבה"ג מרן זצ"ל
מעתיד על תורמי קופת
העיר כעת תפילת "כל
נדרי" כשספר תורה בידו
ליל יוה"כ תשפ"ב

מכתב רשכבה"ג מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל משנים שעברו

הרב ש.י. חיים קניבסקי
שיכון חוון איש, בני ברק

דס"ר זיך נאש האנט גמאכאמ שני' שקלים לקופת העיר
יפ"ו לנ"ה יאמק של אנק טורק אמאק, כי סבצקק לקופת
העיר מיטו הצדקה פאגלוצרת בואמב אקרוצ דג אמ. מוצ
העירייה והעירייה באמ. דיצטו יצדלו אגנו מוצ
גאסייה ויפ"ו זכאי דדן חיי קניבסקי

**התורמים סך שנ"ה שקלים לקופת העיר,
יזכו לשנ"ה ימים של שנה טובה ומתוקה**

כי הצדקה לקופת העיר היא הצדקה המהודרת ביותר
לקרוע בה את רוע הגזירה, והעושה זאת

**בודאי יעבירו ממנו רוע
הגזירה ויצא זכאי בדין"**

חיים קניבסקי

חיי קניבסקי

רשכבה"ג מרן שר התורה
רבנו הגר"ח קניבסקי זצ"ל:

"בּוֹדְאֵי יִצָּא זְכָאֵי בְּדִין"

גזירת בית דין של גדולי תלמידיו לשנת תשפ"ג

גדולים צדיקים במיתתם יותר מחייהם וזכות מרן זללה"ה
בודאי תשפיע מלמעלה שמכתבו וגזירתו לצאת זכאי בדין
יתקיימו בתודמי קופת העיד גם בשנת תשפ"ג

שמעון גלאי

שרגא שטיינמן

יצחק זילברשטיין

1800-39-47-47

את הסיפור השני שמעתי מאבי מורי שיחי'. הוא סיפר לי שאחד האחים שלי, יום אחרי החתונה התקשר לומר תודה רבה. "אני רוצה להודות לכם", הוא אמר, "כל כך הרבה טרחתם למעני, קניתם לי, גידלתם והצמתם, השקעתם בי הון תועפות...". ואז הוסיף אחי משפט שממש הרחיב להם את הלב...

לקראת יום הכיפורים, מאמר מיוחד על התנהגות נאותה ובקשת 'סליחה'

הרב עמרם בינעט

לפני כמה שנים, הייתי צריך להתפלל בבית כנסת מסוים, לרגל שמחה משפחתית כלשהי. הגעתי לשם בשבת בבוקר, התפללתי יחד עם כולם. בספסל שלפני יושב אדם כבן 45, אולי חמישים. רבע שעה אחרי תחילת התפילה מגיע אברך צעיר, ומתיישב לידו, בצד השני של הספסל. ברגע הראשון לא חשבתי שיש בכלל קשר ביניהם. הוא התיישב, התחיל להתפלל, לא היתה ביניהם שום אינטראקציה, אפילו לא ניד ראש או סימן כלשהו.

ההפתעה הייתה בי באמצע קריאת התורה. נכנס לבית הכנסת ילד כבן ארבע, עם 'פעקלה' גדול ביד, שבו יש ממתקים לרוב. הילד מגיע ומתיישב על יד האברך הצעיר שמקבל אותו בחיבה גלויה, הבנתי שהוא אבא שלו. אבל רגע אחר כך הולך הילד לאדם היותר מבוגר שישב באותו הספסל, ו... מתיישב לו על הברכיים.

נפל לי האסימון... המבוגר והצעיר הם אבא ובן... לא הייתי מנחש לבד, אבל עכשיו אני רואה שיש קצת קווי דמיון. הילד הולך לאבא שלו, וממנו מדלג אל הסבא שממש זורח מאושר לראות את נכדו ולהושיב אותו על ברכיו.

כשהסתיימה התפילה, קמו השניים ממקומם, ועברו בתור להגיד לרב בית הכנסת 'גוט שבת'. הם לא הלכו יחד, הם אפילו לא הסתכלו זה על זה... הילד הלך עם הסבא, לאחר שעברו אצל הרב הוא חבר לאביו, ו... הם יצאו מבית הכנסת. עקבתי אחריהם כל הזמן, הם בקושי אמרו 'גוט שבת' זה לזה!

בדרך כלל אני לא מתעניין כל כך מה קורה אצל אנשים אחרים. אבל זה היה כל כך מופגן וכל כך קרוב אלי, שלא יכולתי שלא לשים לב... הסתכלתי על זה בהלם מוחלט! אבא ובן יושבים זה לצד זה, ואין ביניהם שום תקשורת. אפילו 'שבת שלום' הם בקושי אומרים זה לזה? איך זה ייתכן?

אולי הם מסוכסכים חלילה? לא! זה לא היה נראה כך. לא היתה שם מתיחות באוויר, לא היתה יריבות כלשהי. לא היה שם כלום, אפס תקשורת, לטוב או לרע. משהו מדהים!!!

הייתי צריך לאמץ את כל כוחות הנפש שלי, כדי לא לגשת לחבר המכיר את הנפשות הפועלות, ולשאול אותו אם הכל בסדר שם במשפחה הזאת, שאפילו את שמה איני יודע.

על מה אדבר עם הבת שלי?

זה תפס אותי כל כך חזק, שמאז התחלתי להתבונן קצת ביחסי הורים וילדים, ואני רוצה לומר שמה שגיליתי טלטל אותי ברמות גבוהות במיוחד!

המחקר הקטן והפרטי שעשיתי הראה, שהמקרה הזה אינו חריג בכלל. התחלתי לשאול חברים שיש להם ילדים נשואים, מה אתה עושה כשאתה רואה את הבן שלך בשבת? אתה לוחץ את ידו? אומר לו שבת שלום? מחבק אותו? מה אתה עושה?

הרבה מהם פשוט גמגמו וענו לי תשובה לא ברורה. חלק הודו בפה מלא שהם לא מתקשרים עם הילדים שלהם כמעט, ויש כמובן גם כאלו, שברוך ה', יש להם קשר בריא עם הילדים שלהם, אבל האחוז של אלו שדיווחו על חוסר קשר עם הילדים - היה גבוה מכדי שאוכל להכיל זאת.

ככל שהתעמקתי בנושא הזה, מצאתי שהתופעה לא שמורה רק לאבות ובניהם הנשואים. יש גם אבות ובניהם הבחורים, בני נוער, שאין להם קשר זה עם זה. יש אבות שלא מדברים עם הבנות הבחורות שלהם, בגילאי העשרה. אין להם שפה משותפת.

"על מה אני אדבר עם הבת שלי", שואל אותי חבר טוב, "על זה שהיא רוצה לעלות הקבצה באנגלית, או על מסיבת ההפתעה שהיא

עושה עם החברות למדריכה שלה ב'בתיה'??? זה לא התחום שלי וזה לא מעניין אותי..."

ומה לגבי הקשרים בין אחים? מה עם הקשרים בין בני דודים? אוי, כמה אנשים יכולים לפגוש בן דוד ברחוב ואין להם על מה לדבר אתו... יש עוד סוג של חוסר תקשורת: לא נעים לומר את זה בקול, לכן אני כותב את זה בלחש, ובטוח שאף אחד לא יקרא את זה... לצערנו יש גם לא מעט זוגות נשואים שאינם מתקשרים זה עם זה... וכאן נשאלת השאלה, אולי יותר נכון לומר נזעקת השאלה: למה?! למה זה קורה לנו??? למה אנשים לא יכולים להחליף מילה עם הבן שלהם או הבת שלהם? פשוט אין להם תקשורת עם האנשים שהם הכי אוהבים בעולם. למה???

קצר בתקשורת

אני רוצה לספר לכם כאן שני סיפורים ששמעתי ממש מכלי ראשון. יש פער של כמה שנים טובות בין שני הסיפורים אומנם, אבל הם משקפים שני הפכים גמורים.

את אחד הסיפורים שמעתי מאברך שסיפר לי, ששבועיים-שלושה אחרי החתונה, הוא ספג התקפה מאוד מאוד חריפה מההורים שלו. הם ניצלו איזה ביקור קצר שלו בבית שלהם בלי אשתו הטרייה, ופשוט נתנו לו 'שטיפה' רצינית.

ומה היתה הטענה של ההורים? הם אמרו לו ככה: "אנחנו גידלנו אותך, טיפלנו בך, התעוררנו בשבילך בלילות, בילינו איתך בבתי חולים כשהיה צורך, קילחנו אותך, האכלנו אותך, 'ביגדנו' אותך מכף רגל ועד ראש. בכל פעם שעשית שטויות, אנחנו חיפינו עליך ודאגנו לך... 'והנה גדלת ברוך ה', נהיית לנער, ואנחנו לא זנחנו אותך. השקענו והשקענו והשקענו, עד שברוך ה' מצאנו לך כלה מתאימה ממשפחה טובה, עם מקצוע מצויין ביד. שילמנו על הוצאות החתונה הון תועפות, קנינו לך כל מה שביקשת, הבאנו את התזמורת שאתה הכי אוהב. הכל הכל נתנו לך... 'הובלנו אותך אל החופה, ו... זהו! 'נעלמת לנו!"

"כל ערב פגשנו אותך בשבע הברכות, ואתה לא טרחת לומר לנו אם אתה מרוצה או לא! לא טרחת לספר לנו אם הדירה ששכרנו עבורך נוחה מספיק, אם המצעים שקנינו לך נוחים, אם האשה ששידכנו לך, האם היא אשה טובה?"

"אתה לא חושב שאתה אמור לשתף אותנו ולו במקצת ממה שעובר עליך? מה אתה חושב, ברגע שהתחתנת אתה כבר לא קשור אלינו? לא מגיע לנו לדעת אם כל ההשקעה האדירה הזאת החלה לשאת פירות???"... אמרתי לאותו אברך: "תסלח לי מאוד. באת אלי לקבל תמיכה? אני לא מתכוון לתמוך בך! ההורים שלך צודקים במאת האחוזים. איזה מן דבר זה, שאתה לא טורח לומר להם מה קורה איתך ומה עובר עליך???" "האברך קצת נעלב, אבל אני לא הנחתי לו. ביקשתי שיסביר לי, איפה הבעיה במה שההורים שלו אמרו ובמה שאני אמרתי. למה הוא חושב שהוא לא אמור לדווח להורים שלו מה המצב?"

**רבותי, זו לא עבירה לבטא רגשות!
אין שום פסול בלקחת את היד של
הילד שלך, ולומר לו 'אני אוהב
אותך בני יקירי!', גם אם הוא כבר
בן 17 וגם אם הוא בן 32, או אפילו
בן 60 - לאורך ימים ושנים. למה
אנחנו לא מסוגלים לעשות את זה?**

השיב לי אותו אברך תשובה שפתחה לי את העיניים... "חכייתי שישאלו אותי", הוא אמר. "ישבתי ליד אבא שלי כל לילה בשבע ברכות, שעתיים ואפילו שלוש שעות כל ערב. הלב שלי מלא וגדוש בשמחה. אני מאושר עד הגג. אני כל כך רציתי לומר לו את המילים: "אבא! תודה לך! אתה עשית אותי מאושר! טוב לי, אני מרגיש מצויין, ברוך ה' קיבלתי שידוך מצויין!!!"

"אבל תגיד לי אתה", הוא מרים עלי את עיניו. "זה נראה לך לעניין לבוא ולומר לאבא שלי: 'אבא, קיבלתי שידוך משהו-משהו... השווער שלי הוא האיש הכי טוב בעולם'?"

"מה זה? אני ילד קטן שרץ לספר לאמא שלו שהוא קיבל ממתק? אצל אנשים מבוגרים זה עובד קצת אחרת, אם מתעניינים בשלומך אתה משתף. אף אחד לא רץ ברחוב לספר לאנשים, ואפילו לא להורים שלו, כמה טוב וכמה הוא מאושר, אם הם לא שואלים אותו!"

הצד השני של המטבע

הסיפור השני קרה במשפחה שלנו. שמעתי אותו מאבי מורי שיחיה. הוא סיפר לי שאחד האחים שלי, יום אחרי החתונה, התקשר לומר תודה רבה.

"אני רוצה להודות לכם", הוא אמר לאבא ואמא, "כל כך הרבה טרחתם למעני, נתתם לי, קניתם לי, עשיתם את כל רצוני, חינכתם וטיפחתם, גידלתם והצמתם, ובמיוחד בתקופה האחרונה השקעתם בי הון תועפות..."

ואז הוסיף אחי משפט שממש הרחיב להם את הלב: "אני בטוח במיליון אחוז", כך הוא אמר להורים, "אם הייתם לוקחים את כל הכסף שהשקעתם בחתונה שלי, מכניסים אותו למעטפה ונותנים לי אותו ביד, שאני אשלם בעצמי את כל ההוצאות - הייתי יודע להעריך אתכם הרבה יותר. אני מבין לבד, שאני לא מודע

של כבוד עצמי וגאווה, זה הרבה יותר בסיסי, אנשים מתביישים לבקש סליחה...

אנחנו מתפללים בליל יום כיפור ומבקשים מהקב"ה 'אמור מילה למעני: סלחת'. אנחנו רוצים שתגיד לנו רק מילה אחת, 'סלחת'.

האם אנחנו גם מסוגלים להוציא את המילה הזאת מהפה שלנו, וגרוע מכך, האם אנחנו מסוגלים לבקש סליחה מהזולת בלי להסמיק?

מספרים על אחד שהתפלל שמונה עשרה, והאיש שעמד מאחוריו היה שקוע באמירת 'אלוקי נצור לשוני', ואמר "ונפשי כעפר לכל תהיה", ומרוב התלהבות והתעמקות באמירת המילים הללו, הוא חזר עליהן שוב ושוב, עד שכל המתפללים בבית המדרש שמו לב כמה שהוא עובד עכשיו על התבטלות בפני כולם...

כשהאיש שעמד מלפניו סיים את תפילת העמידה, הוא פסע 'עושה שלום' לאחוריו, ובטעות דרך על הרגל של ההוא שהתפלל מעומד לבו...

קופץ האיש שעובד עכשיו על ההתבטלות כעפר לכל, ודוחף בגסות את מי שדרך עליו בטעות: "נו...!" הוא שואג, "או אה אהה. אוהוהונוונו!!!". כמובן שאת ההברות האלו שהוא אומר באמצע התפילה אי אפשר להבין, אבל תנועת הידיים שלו אמרו הכל: "תסתכל לאיפה את הולך! מה אתה דורך עלי ומפריע לי להתפלל!?"

אחרי התפילה ניגש אליו אחד האנשים ושואל אותו: "תגיד לי, אתה הרי בדיוק התלהבת ב'נפשי כעפר', נו... אם נפשך כעפר, אז מה קרה אם מישהו דרך עליך בטעות? לא קרה כלום! על עפר דורכים, ככה זה עובד... היית אמור להתעלם כאילו לא קרה דבר. זה הרי לא היה בכוונה, וזה שצעקת עליו לא עזר לך לחזור ולכוון בתפילה כמו מקודם. אם אתה כעפר, פשוט תמשיך הלאה כאילו לא קרה כלום..."

השיב לו אותו יהודי תשובה כזאת: "נכון, נפשי כעפר. אבל כלפי מי? כלפי הקב"ה נפשי כעפר. כלפי האיש הטיפש הזה, שלא יודע להסתכל אחורה ודורך לאנשים על הרגליים, נפשי תהיה כעפר??? מה פתאום... מי הוא בכלל שאני אתבטל בפניו???"

גם אנחנו, לבקש סליחה מהקדוש ברוך הוא אנחנו יכולים. זאת לא בעיה. אבל מה עם בקשת סליחה מהשכן, מהחבר, מהאשה? מה עם לבקש סליחה מהילד שלך אם חלילה עשית טעות??? אני לא נכנס עכשיו לסוגיה החינוכית, של מתי ואיך צריכים לבקש סליחה מהילדים, אני מדבר על הרעיון. אם נאמר שכולם מסכימים, שלבקש סליחה מהילד זה אקט חינוכי ראשון במעלה - אתה מרגיש שאתה מסוגל להסתכל לו בעיניים ולבקש ממנו סליחה?

אנחנו צריכים להתגבר על החסימות הללו. רבותי, זה לא כואב לומר לילד שאתה אוהב אותו, זה לא כואב להתקשר לאבא שלך ולומר לו שאתה מעריך אותו, זאת לא בושה לנשק את הילד שלך, וזה לא מסוכן לבקש סליחה מהשכן או מנהג האוטובוס...

לעלויות הגבוהות והמלאות של כל מה ששילמתם, אני מודה לכם שטיפלתם בצד הטכני, ועשיתם כל מה שצריך, כדי שהחתונה תהיה מושלמת, אבל קצת חבל לי שאני לא יודע באמת באילו מאמצים מדובר, כי אז הייתי יודע להעריך אתכם הרבה יותר!..."

סיפרו לי ההורים שלי שיחיו, שכשהם שמעו את המשפטים הללו, הם הרגישו אושר עצום, הם הרגישו שמעריכים אותם על ההשקעה! עכשיו תגידו, חסר חתנים שמעריכים את ההורים שלהם? חסרות כלות שבאמת יודעות להעריך? לא! אבל אני חושב, שמעטים הם המקרים שהילדים פשוט אומרים את זה להורים, בצורה כזאת פתוחה וכנה, בלי להתבלבל ובלי להתבייש: 'אני מעריך אתכם, נתתם לי כל כך הרבה, ואני לא יודע אפילו כמה השקעתם בי'...

עכשיו יש כאן שאלה מעניינת: מי צודק בסיפור הראשון על החתן, שההורים שלו כועסים עליו? הוא צודק, החתן? או ההורים? האם עליו מוטל לפתוח ולספר כמה טוב לו, או שעליהם מוטל התפקיד להתעניין ולשאול אותו?

ובכן, לשאלה הזאת אין תשובה. למה? כי זה בכלל לא עניין של מי צודק ומי לא צודק. השאלה היא מי מפסיד מהמצב הזה, והתשובה היא ששני הצדדים מפסידים. אם לא מדברים מספיק, כולם מפסידים. אם יש קצר בתקשורת, אף צד לא יינה מזה, כולם ישלמו את המחיר!

רבותי, זו לא עבירה לבטא רגשות! אין שום פסול בלקחת את היד של הילד שלך, ולומר לו 'אני אוהב אותך בני יקירי!', גם אם הוא כבר בן 17 וגם אם הוא בן 32, או אפילו בן 60 - לאורך ימים ושנים. למה אנחנו לא מסוגלים לעשות את זה? למה אנשים יכולים לחבק מכל הלב את הילד שלהם, עד שהוא מגיל לגיל חמש או שש? ברגע שהוא מגיע לגיל עשר זה כבר נהיה מוזר, וכשהוא בגיל 17 זה כבר בל יראה ובל ימצא... למה?

זה לא כואב...

ומכאן אני רוצה להגיע לסוג נוסף של קצר בתקשורת. הסוג של סיום מריבה או הפגת מתיחות:

יש אנשים שיכולים להיות זועפים זה על זה במשך שנים, בגלל איזו טעות קטנה של קטטה כלשהי שפרצה ביניהם.

כל מה שצריך כדי לסיים את המריבה הזאת, זה רק לומר 'סליחה, טעיתי'. אבל אנשים רבים לא מסוגלים להוציא את המילה הזאת מהפה שלהם.

אני אומר לאנשים האלו: תעמדו מול המראה, ותגידו את המילה 'סליחה'. שלושים פעמים. אתם מצליחים??? עכשיו גש לשכן ממול ותגיד לו 'סליחה' פעם אחת??? פתאום הפה שלך שוכח איך מוציאים את ההברות האלו מהפה...

זה סוג של בושה, לומר 'טעיתי' אני מבקש סליחה... זה לא רק עניין

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?
שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il

"יאוש זה המתכון הבדוק לכישלון. גם אם זה קורה ובדרך כלל לעתים-תכופות", ממחר הוא להדגיש. "חודש או מבחן אחד שנכשלנו, הציון הוא לא בדיוק מה שחשבנו או ציפינו, וההרגשה היא מאכזבת ומתסכלת..."

סדרת שיחות עם אנשים מופלאים הנבחנים על כל הש"ס, והפעם עם הרה"ג ישראל זוסמן

הרה"ג ישראל זוסמן

דפי גמרא בחדא מחתא, ומרגיש שזה נהיה קניין שלך לנצח. שווה לטעום!"

• האם אתה מתכוונן למבחן המסכם? ואיך?

"בוודאי ובהחלט. אם כי, שלזה יש לי סדר חזרה מסוג אחר. היות שאני משקיע בסדרי חזרות למבחני 'קניין ש"ס' הגדולים, על כן למבחנים המסכמים אני מסדר לעצמי תכניות שינון בחוברות סיכומים או במערכת 'תלמודו בידו', המציע מבחר שאלות סיכום המהוות ריענון לחומר הלימוד."

• איך אתה אכן מתכוונן למבחנים הגדולים במסגרת 'קניין ש"ס' מבקשים אנו לשמוע.

"מיום מחרת המבחן במשך כל החצי-שנה, אני עושה לעצמי סדר חזרה מיוחד, שבכל יום אני מתקדם ב"ה בשינון המסכתות בסדר של לפחות 3 דף ליום, כשהקצב מוסיף והולך ב"ה לפי מספר הדפים במסגרת ההולכים ומתרבים. סיגלתי לעצמי ליישב עם חוברת סיכום בצמוד לגמרא, כשאחר הצצה בחוברת אני משנן מהר את הדף בכמה דקות ספורות, ומכניס את כל הדף לזיכרון לאורך זמן. בהמשך, בסמיכות למבחן אני מוסיף ומשנן בריענון הלימוד יותר מהר כנ"ל הרבה דפים ליום."

• לתועלת הלומדים והמצטרפים, נשמח לשמוע טיפים ורעיונות בדרך להצלחה?

"איני בטוח שכל עצה או רעיון מתאים לכל אחד", מקדים הוא בחן, "אך אציין נקודות שלדעתי מוסיפות הרבה להצלחה הגדולה. הראשון: בכל יום אני משלב גם מהלימוד החדש לצד המשך השינון והחזרות, כך שאין ימים או שבועות בהם אני רק חוזר וכדומה, אלא

הרה"ח אהרן כהן

התגובות הנלהבות והמדרבנות מאלפי קוראי הגיליון הייחודי, מראים ומוכיחים שוב ושוב, שכל אחד יש לו את התכונות הייחודיות שלו וסגנונו האישי, כשכל אחד מתחבר לראיון וכיוון אחר. רבים וטובים מציינים שהם התלהבו וראו תועלת מרעיון של פלוני, בסדר הלימוד ומהמהלך של השני בשינון וחזרות.

כך או כך, אין כמו ימים אלו לקראת הימים הגדולים של ראש השנה ויוה"כ, להתחדש כל אחד בדרכו להוסיף ולהתחזק בלימוד ושינון בדרך לידיעת התורה.

השבוע פנינו לשיחה עם הרה"ג ישראל זוסמן, מחשובי חסידי בעלזא ור"מ בת"ת 'חכמת שלמה' בירושלים, הזוכה גם הוא להיות חבר בלגיונו של מלך במסגרת 'קניין ש"ס', המתכוונן עתה במלוא הכח והמוח לקראת המבחן הגדול, שיתקיים בשלהי חודש תשרי על אלף ועשרים דפי גמרא, ברוב סייעתא דשמיא.

• מתי התחלת ולמה?

"ללימוד ה'דף היומי' כבר הצטרפתי לפני הרבה שנים, ואף זכיתי במחזורים קודמים למסור שיעור ב'דף היומי' על כל הש"ס, כך שאף שהרגשתי שיש לי ידיעות בש"ס וכדומה, שזכיתי לזה מהצורך להתכונן היטב להבין את הלימוד כראוי, למסירת השיעור בפני ציבור המקשיבים, אך בהחלט הציק לי חוסר הבהירות בזיכרון וההרגשה שאיני שולט באמת בכל הש"ס כראוי..."

"בתחילת המחזור הנוכחי עם כל המצב והקמפיין של התחלת הש"ס והעלאתם על נס את חברי מסגרת 'קניין ש"ס' הנערצים, ובמיוחד איזכור וציון העובדה הנחשקת שהם יודעים את כל הש"ס, קבלתי חשק ורצון לזכות גם אני להיות מיודעי הש"ס. כשהשאלה ששאלתי וזעקתי לעצמי הייתה למה נגרע?! למה הם זוכים לדעת את כל הש"ס ואני לומד ומשקיע ו...".

• איך אתה מתכוונן למבחנים החודשיים? מבקשים אנו לשמוע את סדרי השינון והחזרות.

"בראש, כמובן", מתחייך הרב זוסמן, "אני משקיע בלימוד הדף בהבנה עד שאני מרגיש שאכן הדף זה 'שלי'. אני מכיר אותו טוב-טוב. אז, אני יוצא לדרך..."

"בכל שבוע בליל-ששי אני מתיישב לכמה שעות, כשבמהלכן אני חוזר ומשנן את כל הלימוד השבועי כאחד, זה משהו אדיר". משתף הרב זוסמן בהתלהבות. "בסוף השבוע אחרי שקיבצתי בכל יום עוד דף ועוד דף, אתה יושב מול הגמרא האהובה, ואוסף לעצמך שבע

גזל שינה, פחי אשפה לילדים, אינסלסטור שהזמנו וביטלנו, תשלום שכוח לביביסיטר והקרטיב שלא נתנו לבסוף ל'פועל הקטן' • תזכורות קטנות לתשובה בין אדם לחבירו • וכיצד ניתן לשוב בתשובה בשיחת טלפון אחת?

"ושבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר" תזכורות לשנה של תשובה

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

ישנם נושאים שצריכים שיפור, שניתן לפתור אותם בפעולה אחת פשוטה. אין צורך להפוך את כל הלב שלנו ולהשתנות, במלחמה עיקשת ותמידית. אפשר לשנות עולם ומלואו ב... פעולה אחת קטנה, והקבלה לעתיד תהיה מושלמת.

קחו למשל את נושא ניתוק הטלפונים מקווים מפוקפקים, או קווים גרועים ביותר. בשיחה אחת ל'בזק', או במשלוח פקס אחד, ואנו חסומים, ללא כניסה לניסיון עתידי. כך גם בחסימה לאינטרנט במחשב או בחסימה לנגנים וכדומה. אין צורך להתחבט בכל פעם, לעמוד מול היצר הרע ולבדוק את יכולותינו הרוחניות. חסימה אחת קבועה וזהו, עלינו על דרך המלך.

סיפר לי בן משפחתי שיחי', שבעבר היו לו חודשים בהם הוא לא נתן 'מעשר כספים' על פי חשבון מדויק. לא תמיד הגיעו בקשות של מוסדות ועניים. לפעמים הוא התעצל מעט להתקשר ולתרום, או לחשב את סך ההכנסות המחייבים במעשר כספים. ואז הוא מצא פתרון פשוט וקל. הוא חישב את הממוצע של הכנסותיו החודשיות, וחתם הוראות קבע מסודרות למוסדות תורה וחסד. והנה כבר כמה שנים ומעשרות הכספים שלו מסודרים בקביעות, דרך הוראות קבע או תשלומים קבועים בכרטיס אשראי, למוסדות תורה וחסד שהוא רוצה לתרום להם, כאשר תמיד ניתן להוסיף עוד ולהגיע ל'חומש', וגם לתרום בנוסף לאלו שבאים לבקש תרומה בבית, בבית הכנסת או בכלל.

אי אפשר להישאר תמיד באותה המשבצת. עלינו להציב לעצמנו מספר יעדים ברורים ונחרצים, ולהתקדם בהם בבירור ובבהירות. נתחיל לקחת נושא אחד קטן הטעון שיפור בבית, נושא אחד קטן הטעון ליטוש בכלל או בעבודה, ועוד נושא אחד קטן הקשור לתפילה או לתורה, לברכות הנהנין או למידת הכעס או הגאווה, העקשנות או הויתור, ולהתקדם בהם, בעקביות. ניפגש בכל ראש חודש עם עצמנו ונחשוב האם התקדמנו מחודש שעבר. האם אנו טובים יותר בחודש חשוון מבחודש תשרי, ובחודש כסלו מחודש חשוון, וכך נתקדם ונתקדם.

מסכן הוא האדם שבראש השנה התשפ"ג, יבדוק את עצמו ויראה שהוא לא התקדם בכלום במהלך השנה. וכמה הוא מאושר האדם שיביט לעצמו במראה הפנימית ויראה שהנה, השנה כעסתי פחות, בירכתי יותר בכוונה ברכת "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו" או "אלוקי נשמה", לא קראתי עיתון בשבת קודש, לא

דברתי לשון הרע בין שש לשבע, הוספתי חצי שעה של לימוד בכל ערב, ולמדתי חצי שעה ראשונה בסדר ג' ברציפות. מאושר יהיה האדם שבמהלך השנה הכין לעצמו יעד, יעד לא גדול אך יציב, ועמד בו. כך הוא ממשיך ומחזק את הקשר שלו עם ריבונו של עולם.

'רשימת תיקונים'

כידוע לכולנו, יום הכיפורים מכפר על עבירות שבין אדם למקום, אך לא על עבירות שבין אדם לחבירו. לשם כך צריך לבקש מכל הלב סליחה ממי שפגענו בו, לפייסו ולצפות לסליחתו. המשנה ברורה (תר"ו א') כותב ש"אם יש בידו מן הגזל וכל דבר הנוגע בממון, יראה לתקן, שזהו המקטרג הגדול על האדם, ובכל דבר שבממון אל יסמוך על הוראתו, כי היצר הרע יש לו התרים הרבה, ולכן יסדר לפני הרב ומורה הצדק את הענין בשלמות ובאמת, ללא שקר, ולשאול האיך להתנהג".

ישנם דברים רבים שקשורים לבין אדם לחבירו, וכדאי מאד לתת עליהם את הדעת, כי הרי עבירות שבין אדם לחבירו- אין יום הכיפורים מכפר. להלן רשימה קצרה של נקודות ותזכורות, שכדאי לשנן בינינו ובין חברינו. אין ללמוד מהדברים המובאים כאן הלכה למעשה כלל וכלל, אלו רק נקודות לתזכורות, שכאי לשים אליהם לב ולשאול רב לפני שאנו עושים אותם.

"בסוף הסתדרנו עם אינסטלטור אחר"- מזמינים בעל מקצוע, אינסטלטור, כולבויניק שיעשה תיקון כל שהוא, איש מזגנים או אפילו בייבי סיטר, ואז, מסיבה כלשהי, החלטנו לבטל את ההזמנה. הוראת ההיתר שלנו היא שהרי העובד עדיין לא הגיע, ולא עשה

עבורנו שום דבר. אך האמת היא שהגמרא הקדישה לנושא זה מספר דפים בפרק "השוכר את האומנין", ויש על כך פרטי דינים רבים ומסועפים בשולחן ערוך חושן משפט סימן של"ג.

אם העובד יכול היה להשיג עבודה אחרת בזמן זה, והוא לא הלך לעבוד בעבודה השנייה, משום שאנחנו הזמנו אותו, ובשעה שביטלנו את הזמנתו - כבר אין לו אפשרות למצוא עבודה אחרת, חייבים לשלם לו שכר כפועל בטל. בעלי חברות המוניות מתלוננים רבות על יהודים שמזמינים מונית, והסדרן אומר ללקוח שהמונית תגיע בתוך 6 דקות. הוא פונה לנהג לנוע לכיוון היעד המבוקש והנהג כעבור 3 דקות מגיע טלפון של 'ביטול', בשעה שנהג המונית נסע כבר לכיוון הלקוח, ולפעמים הפסיד נסיעה אחרת. אנו מזמינים שבוע לפני החג הסעה פרטית, כדי לנסוע לצפון הרחוק, ומסכמים מחיר ושעת יציאה. בערב החג אנו מבטלים את ההסעה, והנהג הנהג הפסיד בגללנו, משום שהרבה אנשים התקשרו אליו והתעניינו בהסעה, אך כעת, בערב חג, מי יזמין אותנו!?

ישנו בעל מספרה בעירנו אלעד, שקיבל לקוחות לפי תור שקבע מראש. היה זה הסדר נוח ומצוין, שחסך זמן רב מאנשים רבים. אך הספר ביטל את הזמנת התורים, משום שאנשים רבים הזמינו תורים ולבסוף לא הגיעו להסתפר, וכך נגרם לו נזק.

צריך ללמוד את ההלכות הללו בחו"מ סימן של"ג, כדי לדעת כיצד לנהוג, או לשאול רב מוסמך. דוגמה נוספת: הזמנו בעל מלאכה, אך הוא נאלץ להמתין לנו עד שנגיע הביתה ונפתח את הדלת. גזלנו את זמנו היקר לעבודתו!

לסכם מראש על המחיר: ראוי לסכם מראש על המחיר, כדי שלא נגיע לאחר מכן לויכוחים בין המזמין לפועל. לפעמים האינסטלטור דורש סכום מופקע, ולפעמים בעל הבית מתווכח עם הפועל על הסכום, שהוא בעצם סכום נורמלי ומקובל בשוק, וגורם לו להוריד את המחיר, למרות אי רצונו, רק בגלל שהמחיר לא סוכם מראש. לכן כדאי לסכם הכל מראש, כדי למנוע חששות של גזל ואונאת דברים.

חובות: נעצור ברגע זה, ונעביר בראשו למי אנו חייבים כסף. האם לווינו מחבר בכולל ולא החזרנו. לקחנו שקית חלב מהשכנים לפני חודש ושכחנו. לווינו סיגריה מהחברותא והבטחנו לו להחזירה, ושכחנו. וכעת, לדבר חמור יותר משכחת החזרי הלוואות קטנים, היא 'שכחת' או זילזול בתשלומי משכורות לאלו שעבדו בפועל בעבורנו, ולא שילמנו להם.

הזמנו במהלך החורף את הגוי של שבת, שמקבל על כל ביקור 30 ₪. הוא רוכב לכל מקום על אופניים, וזה לא קל בכלל. התחמקנו מלשלם לו ואנו צריכים לעשות זאת. בשבת הגענו למוקד הרפואי המקומי ונטלנו תרופות, כאשר התחייבנו לדוקטור הערבי שבדק אותנו, שנרכוש תרופות חדשות בקופת החולים ונשיב אותם למוקד במהירות. לקחנו תרופות/מקדחה/מוצץ/פטיש/מכשיר אדים מהגמ"ח, ועדיין לא החזרנו. לקחנו תרופה מגמ"ח התרופות ולא החזרנו. גזל גמור!

בחודש ניסן הבטחנו לילדי הרחוב, שאם הם ינקו את הרחוב, כולם

יקבלו קרטיב. לבסוף היו חסרים שני קרטיבים והבטחנו לאותם הילדים להביא להם אותם בקרוב. הילדים הללו בעצם פועלים שלנו, ששכרנו תמורת קרטיב. אם לא שילמנו להם, אנחנו חלילה גזלנים, ובפרט שקטנים אינם יכולים למחול על מה שהפסדנו להם, וגרמנו להם עגמת נפש. בן ישיבה אחד מקרובי משפחתי הוא כבר בחור גדול, אך עד היום הוא אינו שוכח שאחד השכנים בבנין שלו הודיע חגיגת לילדיהם, שנאבד לו משהו ומי שימצא אותו - יקבל ממנו עשרה שקלים. הילדים פנו לחפש את האבידה ואותו ילד מצא אותה והגישה בשמחה לשכן, מצפה לקבל את העשרה שקלים. השכן הבטיח לשלם לו, אך עד היום הוא לא שילם, והילד, שכבר גדל ולומד בישיבה, זוכר לו את זה לרעה, ואולי גם אינו מוחל לו על כך.

הזמנו בייביסיטר בחודש כסלו. הנערה ישיבה בביתנו במשך שעתיים וכששבנו, היה לנו רק שטר כסף גדול ולה לא היה עודף. הבטחנו שנשלם לה בהקדם, אך שכחנו. גזל מוחלט ועגמת נפש!

לי באופן אישי ישנה רשימה של גזלנים שכאלה, שכתבתי להם מאמרים או ערכתי להם חומרים שונים בעבור תשלום, אך התשלום בושש מלהגיע. ישנו יהודי שהזמין אצלי קונטרס בהלכות תפילין, בעודי בחור בישיבה, תמורת 500 ש"ח. את הקונטרס כתבתי, לכבוד בר המצוה של בנו, בעמל רב וביזע, ואת התשלום לא קיבלתי עד היום. את שמו ושם משפחתו כבר הספקתי לשכוח לחלוטין. זכור לי שהוא הציג את עצמו כראש ישיבה, לאיזה חסידות הוא משתייך ושהוא גר בירושלים, וזהו, היהודי נעלם, מתוך שגגה וחוסר שימת לב כמובן, אך הוא בעל חוב של חמש מאות שקלים, בשגגה...

אז הבה ונביט שוב לתוככי עצמנו, וננסה להיזכר האם שילמנו למנקה, לבייביסיטר, לגנת משנה שעברה, לשכנה שאספה כסף למתנת סוף-שנה למטפלת, ושילמה גם מכספה הפרטי על החלק שלנו במתנה. האם הבטחנו ספרים לבר מצוה לנערי בר מצוה, ולא קיימנו את ההבטחה (כאן זהו נושא אחר. לא נושא של גזל או עושק כמו במקרים הקודמים) ועוד כהנה וכהנה.

ספרים שאולים - כדאי שנעבור בספרייה התורנית שלנו, ובספריית ספרי הילדים שבחדר הילדים, ונגלה ספרים ששאלנו לפני מי-יודע-כמה-זמן, ולא החזרנו עדיין. בשבוע שעבר השאיר לי תלמיד חכם מופלג אחד, שידע את כל הש"ס, המתגורר בבני ברק, הודעה בתא הקולי בבית, לפיה הוא שאל ממני לפני 23-24 שנה, כששנינו גרנו בחיפה לאחר נישואינו, את הספר 'עלי אור' על מסכת מגילה ותענית, וכיצד לשלוח לי את הספר.

שמעתי את ההודעה והצטמררת. עשרות פעמים, ממש עשרות פעמים, חיפשתי את הספר הזה בספרייה שלי. נברתי בכל שורות הספרים האחוריות, והוצאתי ספרים מפה לשם ומשם לכאן, כדי למצוא את הספר, והנה הוא שכב כעשרים שנה כאבן שאין לה הופכין בביתו של האברך בחיפה, ומשם הוא הועבר לדירתו בבני ברק...

מחיר נמוך שסומן בטעות - החוק במדינת ישראל קובע, שהמחיר שסומן על המוצר העומד למכירה מחייב את המוכר, אפילו אם בקופה נרשם סכום אחר. לפעמים הוצג על המוצר בטעות מחיר נמוך, ולפעמים גם באופן משמעותי ממחירו האמיתי, ויש המנצלים

שיבנו, או דרישות שונות הנוגעות לבניה וכדו', ולאחר מכן מתחמק הבונה מקיום התנאים, או מנסה לגרום לשכן לוותר על תנאים אלו, אף בצורה לא ישירה. הוראת ההיתר של אנשים אלו היא, שדרישות השכן לא מוצדקות והוגנות. אולם צריך לזכור, שהשכן היה רשאי שלא להסכים לבניה, ואם התנה חתימתו בהתחייבות לתנאים כלשהם, הרי שתנאים אלו מחייבים.

זאת ועוד, על הבונה לדאוג שלא יגרמו נזקים לרכוש משותף או פרטי. ובמקרה שקרו עליו לדאוג לתיקונם. אין זה מן היושר להטיל על השכנים לרוץ אחרי הקבלן שיבצע תיקונים, כשעל הבונה להיות אחראי לכך.

עגלות של צרכניות - תופעה שכיחה וידועה, שדומה שכולם מכירים באיסורה, ואף על פי כן רבים נכשלים בה: לוקחים עגלה מהצרכניה בכוונה להחזירה לאחר מכן, ולבסוף שוכחים או מתמהמהים. לפעמים משאירים לזמן קצר ברחוב, ועד שחוזרים לא נמצאת עגלה, במקרה כזה אין ספק שחייבים לשלם את ערכה לבעלי הצרכניה. גם אם בסופו של דבר מחזירים את העגלה, אך עצם לקיחתה אל מחוץ לצרכניה היא בדרך כלל ללא הסכמת בעליה. בנוסף לזה נגרם נזק לאחרי המעוניינים לקנות בצרכניה, ומתקשים למצוא עגלה פנויה.

גזל שינה - העולם המערבי ישן הרבה יותר בצהרים מהדורות הקודמים. ישנם רבבות אנשים ששנת הצהרים מחזיקה את יומם, והם אינם יכולים לתפקד, פיזית ושכלית, ללא שעת שינה בצהרים. כאשר אנו בונים ומרחיבים דירה, דופקים מסמרים או קודחים בקיר, ומפריעים את מנוחת הצהרים של השכנים, גרמנו להם עגמת נפש. אינני קובע כאן כעת מסמרות שאסור לבנות בשעות הצהרים, או שאסור לקדוח. אך בכל מצב שאפשר להתחשב בשכנים, שומה עלינו לעשות זאת, להתחשב ככל האפשר, כאשר במקרים רבים, כאשר ניתן לעשות זאת בשעות נוחות יותר, נראה שהדבר גם אסור על פי ההלכה {שהרי ההיתר להרעיש בנוי על דברי החזו"א (ב"ב ס"ג) שאל לו לשכן למנוע דברים שהם 'עיקר דירה', ובנייה ושיפוץ נחשבת כ'עיקר דירה'. אך נראה שכל זה הוא דוקא אם השיפוצים נערכים בצורה מקובלת, כשלא ניתן לנתב את העבודות המרעישות לשעות הבוקר המאוחרות או שעות אחר הצהרים. אך אם ניתן, בצורה סבירה, לנתב את השיפוצים המרעישים דוקא לשעות הנוחות לשכנים, והמשפצים אינם עושים זאת ומרעישים דוקא בשעות המנוחה, בזה יכולים השכנים למחות מדינא ולמנוע את הרעש, ואכמ"ל}.

לפי ההלכה, ישנם מקרים שאפשר להפריע לשכן, כמו להסתיר לו את הנוף כולו, גם לעיתים אם מדובר בחריגת בנייה שאינה מקובלת באותו אזור (ולא ניכנס לכל פרטי ההלכה). אך הנה סיפור בענין זה, שסיפר לי בימים אלו הגר"ז הורביץ שליט"א, רב קהילות החסידים באלעד:

מסופר שיהודים רבים המתינו לרבי הקדוש רבי אהרן מבעלזא זצוק"ל במסדרון, במשך כמה שעות. אחד דחף את חברו, שהמתין זמן רב לרבי, ותפס את מקומו. כשהרבי יצא, דחף הראשון בחזרה את זה שדחף אותו וכשראה שהרבי מביט בו בתמהון, התנצל והסביר:

ודורשים מהמוכר לקנות את החפץ במחיר זה, ואף מאיימים לפנות ל"מועצה לצרכנות" וכדומה, אם המוכר מסרב למכור במחיר זה.

הגר"י קנר שליט"א, רב הגבעה הדרומית במודיעין-עילית, כתב על כך שהדבר אסור בתכלית ויש בזה איסור הונאת ממון וגניבה. לדבריו, החוק נוגד את דין התורה ואין לנהוג על פיו, גם אם המוכר אינו מסכים במפורש אלא מסכים מחמת הפחד שילשינו עליו, ובודאי כשבעל החנות עצמו אינו מסכים לכך, ורק העובד או הקופאיות מסכימים לכך.

הגר"י קנר שליט"א כתב שיש בידו מכתב מבעליה של רשת צרכניות גדולה במגזר החרדי, בו הוא כותב שאינו מסכים למכור במחיר שסומן על חפץ בטעות, אלא אם כן ההבדל הוא קטן מאוד. הגר"י קנר מציין עוול נוסף, לפיו אנשים מעמידים דירה למכירה, והם מסתירים בה פגמים, כמו נזילת מים מצינור או איטום לקוי, והדבר אסור! אם הלקוח שואל על מומים וחסרונות בדירה, והמוכר מסתיר ממנו ליקויים, יש בזה משום איסור גניבת דעת (כמובא בשולחן ערוך חו"מ סימן רכ"ח), ובפרט שלפעמים יש בכך גם הונאת ממון, שאם הקונה היה יודע על החסרונות בדירה, הוא היה דורש לשלם פחות על הדירה, או תובע ממוכר הדירה לתקן את הליקויים (ואף שאין אונאה לקרקעות, הדבר אסור).

להכריח את השכנים לתוספת בניה - הגר"י קנר שליט"א כותב, שבנין משותף מורכב משטחים שהם רכוש פרטי של כל דייר (היינו דירתו ושטחים נוספים שהוצמדו לה) ושטחים שהם רכוש משותף לכל הדיירים. הבונה תוספת בניה אינו רשאי לבנות על רכוש משותף ללא הסכמת השכנים, ואם הוא בונה בלא רשותם הרי הוא גוזל רכוש שאינו שלו.

כמה שכנים צריכים להסכים ובאיזה אופנים, הוא נושא ארוך שלא נדון בו במסגרת זו. אך יש לדעת שבוודאי ישנם שטחים שמספיק התנגדות של שכן אחד בשביל למנוע. לפעמים חוזה הקניה מהקבלן מגדיר באופן מפורש או עקיף את מספר השכנים הנדרש להסכמה. בכל מקרה, צריך ברור היטב מה נדרש לצורך היתר שימוש ובניה על שטח משותף.

יש המתירים לעצמם לבנות, בטענה כי השטח קיים זמן רב בלא שהשכנים ישתמשו בו, וזה נהנה וזה לא חסר. ברוב המקרים הטענה אינה מספיקה, מאחר ואם ירצו יוכלו להשתמש בשטח זה בעתיד, ואף אם לא, המקום הרי הוא בבעלותם, ולא ניתן לקחת בעלות זו מהשכנים (עי' סי' ש"ג ס"ו ברמ"א ובפת"ש בשם ב"א ונוב"י). בוודאי שאסור לבנות על סמך שהבונה אדם חזק, וזה שאינו מסכים הוא אדם חלש, או שהוא אדם שאינו מעוניין לריב ולהתרוצץ בבתי דין, ולמעשה ישתוק ולא יעשה בפועל דבר למניעת הבניה.

אם הרוצה לבנות מנסה לשכנע את השכנים, שיאפשרו לו לבנות על חלקים משותפים, הרי שכל עוד מדובר בניסיון סביר לשכנע, ראוי לעשות כן, אולם אם מפעיל לחצים על שכניו בצורה מוגזמת ולא סבירה, יש בזה חשש 'לא תחמוד' (כמבואר ברמב"ם פ"א מהל' גזילה). הגר"י קנר שליט"א מציין שלפעמים שכן מסכים לחתום על הסכמה לבניה, אך מתנה תנאים עם הבונה, כמו הגבלה בהשתמשות בחדרים

בצר לו, כשהחל להבין שאין מזור למחלתו, עלו בלבו מחשבות חרטה על דרכו הרעה שאחז בה, ונפשו חשקה לחזור בתשובה. היה זה ביום שבת, הוא קרא אליו את מנהיגי הקהילה והביע בפניהם חרטה עמוקה על מעשיו הרעים בכלל, ועל דברי הקנטור שלו בפרט...

"יותר ממה שפעל רבי יעקב כל ימי חייו, פעל ב'שבת שובה' האחרון בחייו"

הרב ישראל ליוש

"שְׁבוּהָ יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֶלְקֵינוּ... (הפסרת שבת שובה)

מצוות ה'תשובה' בה אנו עסוקים בימים אלו וה'שבת', קשורים האחד בשני, כך מתבאר מדברי המדרש רבה (בראשית כב יג). המדרש מספר שכאשר יצא קין מלפני ה', פגש אותו אדם הראשון ושאל אותו: "מה נעשה בדינך?", אמר לו קין: "עשיתי תשובה ונתפשרתי", התחיל אדם הראשון מטפח על פניו, אמר: "כך היא כוחה של תשובה ואני לא הייתי יודע?!". מיד עמד אדם הראשון ואמר: "מזמור שיר ליום השבת". מהו הקשר - שואל הבית הלוי - בין 'תשובה' ל'שבת'? מה גרם לאדם הראשון לזמר ליום השבת, כשנוכח לדעת את כוחה של התשובה? והוא מפרש את המדרש עפ"י דברי המדרש בתחילת קהלת, ששבעת ההבלים שאמר שלמה, הם כנגד שבעת ימי בראשית. כי כאשר התבונן במה שנברא בכל יום, וראה שהוא דבר שכלה ונפסד, אמר כנגדו: "הבל".

בספר "שלושה עדרי צאן" מסופר: לעיר אושפיצין הגיע רופא, הוא היה מתפאר בכך שבמשך שמונה שנים רצופות היה תלמידו של הגאון מלייפניק, רבי ברוך פרנקל תאומים זצ"ל. ידען גדול בתורה היה אותו רופא, אך למרות זאת היה אפיקורס גדול לתאיבון, הוא היה חי חיי הפקר ולועג על דברי חז"ל.

כשהוזמן לשמחות י'דידו, דרש בדברי תורה והפגין את ידיעותיו. אמנם בדרשות אלו הוא לא פרסם את דעותיו הכפרניות, אך רבי בעריש מאושפיצין חשש שישאבו בקסמו, ולכן ציווה לשומעי לקחו לא לשמוע את דרשותיו.

יום אחד חלה הרופא, ולמרות שרשם לעצמו תרופות שונות, לא הצליח לרפא את עצמו, ומחלתו גברה מיום ליום, עד שנטה למות. בצר לו כשהחל להבין שאין מזור למחלתו, עלו בלבו מחשבות חרטה על דרכו הרעה שאחז בה, ונפשו חשקה לחזור בתשובה. היה זה ביום שבת, הוא קרא אליו את מנהיגי הקהילה, והביע בפניהם חרטה עמוקה על מעשיו הרעים בכלל, ועל דברי הקנטור שלו בפרט. וביקש מהם שילכו לרבי בעריש, וידיעו לו על חרטתו ועל רצונו לחזור בתשובה.

ראשי הקהילה חשבו שהרבי לא יאמין לרופא וידחה אותו בקש, ובכל זאת באו אל הרבי ואמרו לו את דברי הרופא. רבי בעריש הקשיב לדבריהם בקשב רב, שתק זמן מה והרהר. לאחר כמה רגעים פתח את פיו ואמר: "הט"ז בהקדמתו להלכות שבת שואל על מאמר

וכאשר ראה את השבת, ואת הפסוק שנאמר עליה "מחלליה מות יומת" אמר אף עליה "הבל", שהרי מחומר קדושת השבת והאזהרות שבה, אם יכשל בה אדם, ימות. אבל כיון שראה את כוחה של התשובה שמועילה לכפר על העבר, שוב ראה את השבת כטוב מושלם בלא חיסרון, וזימר מזמור ליום השבת.

אם כן, מבאר הבית הלוי, תשובה ומצוות שבת בחינה אחת להם, כי עניינה של השבת לדעת שהקב"ה מחדש את העולם בכל רגע, ואין מציאותו של רגע אחד, סיבה להימצאותו אף של הרגע שלאחריו, כי הקב"ה מחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית. ואף ענין התשובה כן, משום שאף השב בתשובה שלמה ומשנה את מנהגיו הקודמים, הרי הוא כבריה חדשה, ומעשיו הרעים כלל אינם נזכרים לפניו ית'.

התעוררות זו - חידוש העולם ע"י הבורא, וחידוש האדם ע"י התשובה. היא זו שפרטה על נימי נפשו של אדם הראשון וגרמה לו לזמר ליום השבת.

מסיים ה'בית הלוי' שזהו גם מה שאמרו בגמרא (שבת ק"ח ב): "כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו". ועפ"י דבריו אפשר לבאר, שכיון ששומר שבת כהלכתה, הרי הוא מחזק בלבו את האמונה בחידוש העולם ע"י הבורא ית', א"כ במדה זו מודד לו הקב"ה ומקבל את תשובתו, ועי"ז הוא מחדש אף אותו והופך אותו לבריה חדשה, וכלל אינו זוכר לו את מעשיו הקודמים.

חלפו כמה דקות, ואל כיתה ו' נכנס המלמד, לפתוח את היום. הוא מביט על שולחנו, ומבחין בפתק חצוף במיוחד, שההיגיון מחייב שמי שכתב אותו הוא יוסי, התלמיד המצטיין שעזב את הכיתה הבוקר. הוא קרא את הפתק שוב ושוב, ולא האמין למראה עיניו: 'ברוך שפטרני מעונשו שלזה!'

מדוע נחרדה כיתה שלימה פעמיים ברבע שעה?

הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

וביום צום כיפור יחתמו!

עודנו תחת הרושם העילאי של ימי ראש השנה שחלפו עלינו מתוך התרוממות הרוח, קול השופר עודו מזהדה באוזנינו ונעימות 'מלכויות זכרונות ושופרות' עודן מזדמרות בפינו. מתוך ימי ראש השנה אנו ממשיכים לעשרת ימי תשובה, הימים הגדולים שבין כסה לעשור, וניצבים לפני יום הכיפורים - בו הכל עומד להיות מוכרע באופן סופי.

בראש השנה הדברים רק נכתבו, אבל עכשיו הם עומדים להיחתם בחותמו של המלך, להיקבע לשנה שלימה. כל בר דעת מבין שהוא ניצב בימים גורליים ביותר, בעת בה חייו מוכרעים לטוב או למוטב. והוא שואל את עצמו 'מה אני יכול לעשות כדי לשפר את מצבי, איך אני יכול לפעול להיטיב את גזר דיני, רגע לפני הכרעתו הסופית?'

כולנו מקווים, שנכתבנו לשנה טובה, שנה מתוקה ומוארת, שנה של שמחה, בריאות, נחת מהילדים ופרנסה ברווח. אולם מי יודע... כל כך הרבה אנשים חשבו כך בשנה שעברה, ולאורך השנה גילו כמה טעו, למרבה הצער והכאב. הרי כל מה שקרה להם - נחתם אז, ביום הכיפורים, והתקווה הגדולה לשנה מתוקה - התנפצה לה אל סלעי המציאות, כמה כואב!

אז מה עושים? מה יכול יהודי לעשות, כדי להבטיח לעצמו הגנה ברגעים הגורליים שלפניו? איזה עורך דין שאין עוצמתי ממנו, יכול להציל את המצב? איזה כלי ניתן לקחת שיבטיח שמישהו יסדר לנו את העניינים ברגע האמת השמימי, שהסניגורים שלנו יעמדו בהצלחה באתגר? איך אפשר לסתום למקטרגים את הפה, ולהבטיח לעצמנו שנה טובה?!

הנה גילוי מיוחד, אותו חשף הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב ז"ע בספרו 'קדושת לוי' בפרשת שופטים, וכמה כדאי להקשיב לגילוי של סניגורן של ישראל. הרי מי כמוהו ידע להמליץ טוב על ישראל, והוא סולל לנו את הדרך להמליץ טוב על עצמנו, להבטיח לעצמנו שהסניגורים הטובים בשמים - עובדים בשבילנו. הידעתם איך?

ובכן, מגלה הרה"ק מבארדיטשוב ז"ע, מסתבר שמי שמכריע את גזר דינו של אדם - הוא האדם בעצמו. מי שקובע אם הקטגור ישלוט בדיון או שהסניגורים ינצחו אותו - זה האדם הנידון בעצמו. מי שמכריע את כף המאזניים, וקובע את פסק הדין לשנה הבעל"ט - הוא היהודי בעצמו, זה שנידון בבית דין של מעלה - הוא קובע בעצמו איך ידונו אותו, ולא רק אותו - אלא גם את כל העולם כולו, את כל שוכני תבל!

זה גילוי מדהים. אם כן - אנחנו יכולים לקבוע את גזר דינו כמו פינו! בידינו הדבר! לא עוד חרדה, אין צורך במתח. פשוט אנחנו צריכים לגזור לעצמנו את גזר הדין! נו, הלא ברור מה היינו רוצים לגזור לעצמנו, ואיזו שנה אנו מפרגנים לעצמנו... אז איך נוכל לגזור אותה, לקבע אותה, להכריע שתהיה לנו שנה טובה ומתוקה, לנו באופן אישי ולכל יושבי תבל?!

ובכן זה תלוי בנו - בצורה בה אנו דנים את זולתנו. יש מצוה מן התורה 'בצדק תשפוט עמיתך', זו מצוה על אדם לדון את חברו לכף זכות, לראות בו את הנקודות החיוביות, להמליץ טוב על יהודי אחר. מי שדן את חברו לכף זכות - בכך הוא קובע שבשמים ידונו אותו לכף זכות, לשנה טובה ומתוקה. ומי שלא... - עדיף שלא להמשיך...

כלומר, ראית יהודי עושה מעשה שלילי? נראה לך שחברך נהג שלא כשורה? כדי להכריע את עצמך ואת העולם כולו לשנה טובה - הפוך בטובתו של חברך, החלט בלבך שבטח החמצת פרט חשוב, כי חברך לעולם לא היה עושה מעשה כה שלילי. וגם אם זה נראה הזוי, נשמע לא הגיוני, על מעשהו של זולתך תולה דגל שחור בוהק - עדיין, אם תתאמץ לראות את הטוב, אם תדון את זולתך לכף זכות, גם בשמים ידונו אותך לכף זכות, ואת כל העולם אחריך!

אז רגע לפני היום המכריע, טרם תעמוד בחמה בראש האילנות ואז נזעק 'פתח לנו שער בעת נעילת שער', הבה נחליט שאנחנו דנים את הזולת לכף זכות. מישהו תפס לך חניה? בטח הוא ממהר מאוד. פלוני לא סגר את החלון? כנראה האיש שכח. קבעתם שעה ולא הגיע בזמן? בוודאי היה פקק לא צפוי. ראית אותו צועק על מישהו? אולי יש לשני בעיה בשמייעה...

לדון לכף זכות זה אתגר מרתק, זה להפוך לסניגור תוך כדי תנועה, לראות בכל יהודי את הטוב, ורק את הטוב, וגם אם ראית משהו שנראה כמו מעשה לא טוב - להיות יצירתי ולהפוך אותו למשהו טוב. זה אולי לא קל, אבל מאוד משתלם: כי מי שדן את חבריו לכך זכות - דנים אותו בשמים לכף זכות. מי שמחליט שהוא מביט על זולתו במשקפיים חיוביות, מביטים עליו בשמים באותן משקפיים בדיוק. מי שמכריע לטובת זולתו - גם בשמים מכריעים את גורלו לטובתו!

בידינו הדבר לגזור לעצמנו שנה טובה, והעתיד של העולם כולו - נמצא גם הוא בידינו, זה תלוי רק בנו. הבה נדון כל אדם לכף זכות, ונקבל על עצמנו לנהוג כך גם לאורך כל השנה הבעל"ט. כך נזכה לגמר חתימה טובה, ולגזר דין מתוק במיוחד - שנה טובה ומתוקה!

4 מילים, מסר עוצמתי...

יוסי היה תלמיד כה מצטיין, בלי עין הרע, זרע ברח ה'. מוכשר מבני גילו, מבריק מבני כיתתו, עד שהמלמד שלו בכיתה ו' החליט שראוי ש'קפון' שנה, ויעבור לכיתה ז' בעיצומה של שנת הלימודים. המנהל החינוכי בדק את העניין לעומק, בכל זאת - זהו נוהל חריג 'להקפיץ' תלמיד תוך כדי שנת הלימודים, אולם משנוכח לדעת כי יוסי אכן ילד כה מצטיין, מבריק ומוכשר - הבין שאין לו מה לעשות יותר בכיתה ו', ונקבע כי הוא עולה לכיתה ז'.

המעבר נקבע ליום ראשון שאחרי חנוכה, בתום חופשה קצרה, כדי שבכל זאת יהיה כאן קצת ניחוח של התחלה חדשה. בהתרגשות אין קץ שב יוסי לספסל הלימודים, ופנה לכיתה ו' ליטול ממנה את מיטלטליו. משם, קורן מאושר ומחויך מאוזן לאוזן, חש זכות כבירה לבוא בשעריה של כיתה ז', הוא כבר ילד גדול...

חלפו כמה דקות, ואל כיתה ו' נכנס המלמד, לפתוח את היום. הוא מביט על שולחנו, ומבחין בפתק חצוף במיוחד, שההיגיון מחייב שמי שכתב אותו הוא יוסי, התלמיד המצטיין שעזב את הכיתה הבוקר. הוא קרא את הפתק שוב ושוב, ולא האמין למראה עיניו:

'ברוך שפטרני מעונשו שלזה!'

כך היה כתוב בפתק, בכתב ילדותי, באותיות גדולות וברורות. המלמד התקשה להאמין: 'יוסי? דווקא הוא?!? הילד המצטיין שאני ולא אחר נלחמתי כדי לשדרג אותו לכיתה הבאה, וברגע האחרון הוא נועץ בי הרב כה דוקרנית?!? כדי לוודא, שאל את תלמידיו מי הניח כאן את הפתק הלזה, והם אישרו כי אכן כן, יוסי הניח את הפתק על שולחנו, פתק בו כתובה ברכה 'מפרגנת' במיוחד: 'ברוך שפטרני מעונשו שלזה!'

עיניו של המלמד האדימו בזעם, כעסו היה נורא. לא רק שמדובר בחוצפה איזומה, מדובר בבגידה כואבת. הרי כמה התמסר למען יוסי, כמה פעל למענו, כמה התאמץ כדי שימצא מקום בכיתה המוותאמת לכישוריו ויכולותיו. והנה יוסי פוגע בו באופן כה נורא, פשוט דוקר אותו בלב! המלמד התקשה לחזור לשלוותו, נטל את הפתק ואץ רץ לכיתה ז'. הוא פתח את דלת הכיתה בתנועה חדה, נכנס פנימה בזעף, נעץ מבט ביוסי - תלמידו לשעבר, ושאל קצרות: 'יוסי, האומנם? האם אתה הנחת את הפתק הזה על שולחני?'

'כן, הנהן יוסי, ולנוכח אישורו פתח המלמד בצעקות, לעיני הכיתה כולה:

'האינך מתבייש? אני טורח למענך, עובד בשבילך, מתאמץ עבורך. כמה טרחתי כדי להעביר אותך לכיתה המתאימה לך, כמה מסרתי את נפשי כדי שתתפתח ותתחנך באופן המיטיב ביותר. זו ברכת הפרידה שלך? ככה אומרים תודה רבה?!'

המלמד התנשף קמעא, והמשיך: 'אז למרות שהודות למאמצי אני כבר לא המלמד שלך, אבל את סמכויות הענישה כלפיך טרם איבדתי. לך הביתה, שם תחשוב טוב טוב אם נאה או יאה לכתוב כך למלמד!' - חתם המלמד את צווחותיו, לנוכח עיניהם הנדהמות של התלמידים...

וייסי? יוסי פשוט פרץ בבכי נסער. שתי עיניו כשני נחלי דמעות, הוא התנועע בהתרגשות ופניו סמוקות בביישנות. הוא השפיל את מבטו בחרדה, ואמר בשקט, תוך גמגום ביישני:

'אבל, אבל... אבל אני בכלל לא כתבתי את הפתק הזה... זה פתק שהילדים בכיתה כתבו לי, והנחתי אותו על שולחן המלמד - לטיפולו. אני לא כתבתי את הפתק למלמד, חבריי בכיתתי לשעבר - כתבו לי את הפתק, כנראה בגלל שקינאו בי...' - השיב הילד באימה...

'מה??? - המלמד היה המום...

'כן', השיב יוסי בין פעיות בכיו, 'אני הנחתי את הפתק על שולחן המלמד, כדי להודיע שכך כתבו לי ילדים, שהם התנהגו כלפי באופן לא יפה, וכתבו זאת על פתק. זה פתק שכתבו לי, לא אני כתבתי אותו, בוודאי שלא למלמד!'

עתה, היה תורו של המלמד להיבהל כדבעי. באותו רגע קלט את עומק הטעות שעשה, כיצד בייש את תלמידו לעיני כל הכיתה על לא עוול בכפו. לא יוסי כתב את הפתק, הוא בכלל לא ניסה לפגוע. את הפתק כתבו ילדים ליוסי, ניסו לפגוע בו, והוא רק ביקש ליידע על כך!

לשבחו של המלמד ייאמר, שכאשר התבהרה התמונה, לא נמלט מאחריות למעשיו, אלא שב לכיתה החדשה של יוסי, התנצל בפניו מעומק הלב על שפגע בו באופן כה קשה, ואף העניק לו סכום כסף - כדי שיקנה בו ממתקים עבור ילדי הכיתה החדשה...

סיפור מדהים זה, אותו שמענו מפי המלמד - גיבור המעשה, מחדד עד כמה לעולם לא נוכל לפרש משהו כפי מה שהוא נראה לנו. תמיד נחשוש כי יש משהו שאיננו יודעים, יש פרטים שאינם בהירים. אולי כל מה שנראה לנו נגד עינינו - הוא רק חלק קטן מהתמונה, וכשתתבהר כולה - נגלה עד כמה טעינו במבט הראשון שלנו...

הבה ניקח את המסר הזה לחיי היום יום שלנו. כל כך הרבה פעמים אנו רואים אנשים עושים מעשים שונים, וממהרים להכריע, לחרוץ, לקבוע. זה מעשה טוב וזה מעשה רע, פעולה פלונית מוכיחה שמבצעה הוא אישיות חיובית, ופעולה אחרת מצביעה על כך שמי שעשה אותה - הוא זד מרשיע...

והאמת, האמת לא ידועה לנו באמת, היא חבויה בפרטים הקטנים. ולכן, הבה נדון כל אדם לכף זכות, מתוך הבנה שאיננו יודעים את התמונה המלאה, אין בכוחנו לעמוד על טיבה. הרבה יותר נכון, כדאי ורצוי פשוט לדון לכף זכות, לשער שחסר לנו חלק מהפאזל, ולראות כל פעולה, של כל אדם, באור חיובי. וככל שננהג כך, ככל שנעשה כך, ככל שנהיה סניגורים על חברינו - כך נזכה להיות סניגורים על עצמנו, ולהרעיף עלינו שנה טובה ומתוקה!

בעיני ראיתי

דרכו היתה שהוא לא היה מעיר לאנשים, כמעט אף פעם לא דיבר קשות עם אנשים. הוא היה רך כקנה, נוח לבריות, היה מסתדר עם כל אחד, ותמיד דיבר על וותרנות ועל הכנעה.

אבל היה דבר אחד שבו היה הרבי תקיף במיוחד: הנושא של דיבור בתפילה ובקריאת התורה. הוא לא יכול היה לסבול שיש אנשים שמדברים בתפילה.

עוד בצעירותו הוא היה זה שיזם את השלטים המפורסמים, שעד היום ניתן לראותם כמעט בכל בית כנסת: 'אסור לדבר בשעת התפילה ובקריאת התורה'. הוא המציא את הרעיון הזה של תליית שלטים כאלו בתי הכנסת, והוא גם דאג לגייס מימון להדפיס ולהפיץ אותם בכל מקום אפשרי.

גם על ארון הקודש בבית מדרשו שבבני ברק, הוא הורה שיכתבו 'שתיקה יפה בשעת התפילה', כשהאותיות הראשונות מודגשות, כדי להגיש את ראשי התיבות 'שיבה', כמו שכתוב בספרים הקדושים שמי שזוהר שלא לדבר בתפילה זוכה לאריכות ימים ומגיע לשיבה.

הרבי היה אומר שההימנעות מדיבור בשעת התפילה, היא המפתח לכל הישועות, ואף ציין זאת כסגולה מיוחדת נגד המחלה הידועה ל"ע. אני זוכר מעשה נורא שראיתי במו עיני, שפעם אחת בקריאת התורה היה יהודי אחד שישב בבית המדרש ופטפט.

הרבי היה עומד במשך כל קריאת התורה עם סטנדר על יד ה'בימה', כדי שהקהל לא יצטרך לעמוד על רגליו כשהוא צועד ממקומו אל הבימה בעת שהוא מקבל עליה.

אותו יהודי פטפט, והרבי נעץ בו עיניים עם מבט תקיף מאוד, כדי לרמוז לו שיפסיק. האיש לא שם לב, או שכן שם לב והחליט להתעלם, אולי הוא חשב שהוא דיבר מדי בקול, והרבי התכוון רק שהוא ינמיך את קולו מעט, אני לא יודע למה הוא המשיך לשוחח אבל כך היה המעשה והוא פשוט המשיך לדבר.

בשלב זה נקט הרבי בצעד מאוד חריג, כשהעיר ליהודי הזה בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, שאין לשוחח בשעת התפילה ובקריאת התורה, ורבים מהנוכחים שמו לב לכך.

היתה זו פגיעה נוראה בכבודו של היהודי הזה, וכאמור היה זה ההיפך הגמור מטבעו של הרבי, אבל כשזה נגע לשיחה בתפילה או בקריאת התורה - הוא היה תקיף מאוד.

אחרי התפילה, כשעברו כולם לומר 'גוט שבת' לרבי, עבר גם אותו יהודי. הרבי עצר אותו ואמר לו בנועם ובנימה של מעין התנצלות: "בדבר הזה אני לא יכול להעלים עין", כך אמר הרבי, "זה ממש בנפשי!". ישנם עוד סיפורים רבים בסגנון הזה, אודות התקיפות בה נהג כלפי מי ששוחח בתפילה או בקריאת התורה, אבל את הסיפור הזה ראיתי בעיני, והוא נצרב בזכרוני באופן מיוחד.

הרבי החוויר כסיד

באופן כללי, היה לו לרבי לב רחום וחנון. הוא היה אדם מאוד מאוד לבבי, כמו שאמר הרה"ק ה'דברי חיים' מצאנז זיע"א ש'ללוב' זה אותיות 'לו

לב', כי באמת אדמו"רי לעלוב לדורותיהם, הצטיינו כולם באופן מיוחד בנושא הזה של לב רחב כאולם ואהבת ישראל שאין לה שיעור.

זכורני שראיתי פעם שמי שנהיה לימים מחותני, הרה"ח רבי ישראל קרסיאנסקי שליט"א חילק מרק לאנשים באחד הטישים בלעלוב. הרבי הבחין בזה ואמר לי "מושה אהרן, הרבי רבי בונים מפרשיסחא היה אומר על הכתוב 'את קרבני לחמי לאישי ריח ניחוחי', ככה: הקב"ה אומר כביכול 'את קרבני', מי שרוצה להקריב לי קרבן, 'לחמי לאישי', שיחלק לחם ומזון לאנשים שלי, לעם ישראל...". הוסיף הרבי ואמר לו, שצריכים להרבות במעשי חסד וחלוקת מזון ליהודים כמה שיותר, לפני שיבוא משיח, כי עכשיו אנחנו יכולים להקריב קרבנות בזול... לא צריכים לקנות בהמות ביוקר ולהביא לבית המקדש כדי להקריב קרבן... כשהיו לו עניינים של עזרה לזולת, היה הרבי מגייס את כל מי שיכול היה כדי לעזור ליהודי. לא פעם הוא השתמש בקשריו הענפים ומעמדו הבכיר, של הגאון רבי יצחק דוד גרוסמן שליט"א, רבה של מגדל העמק, שהיה מסתופף בצלו של הרבי זצ"ל והיה קשור אליו בלב ונפש. הרבי היה מתקשר אליו והרב גרוסמן היה נרתם ומסייע כמיטב יכולתו.

בלי קיצורי דרך

פעם אחת, כשהיה איזה עניין דחוף, קם הרבי, נכנס לרכב וביקש מהנהג שייקח אותו למגדל העמק. מרחק נסיעה של כמה שעות...

הגיעו למגדל העמק, הרבי נכנס לרב גרוסמן שהופתע מאוד. הוא שמע מה בפיו של הרבי, איזו בקשה של עזרה למען יהודי, ותמה מאוד. למה הרבי היה צריך לבוא עד לפה כדי לבקש עזרה? הרי אפשר לדבר בטלפון...

ענה לו הרבי: "כשעוסקים בגמילות חסדים, לא צריך לחפש קיצורי דרך. צריכים להתאמץ בכל הכח, גם לנסוע עד מגדל העמק זה לא קשה מדי, כשמדובר בעזרה ליהודי!".

סיפר לי אברך, שפעם בא אל הרבי, וסיפר לו שגילו אצל הבן שלו מחלה שמצריכה טיפול רציני, ויש צורך להחליט לגבי הטיפול אם עושים את זה בבית חולים פלוני או בבית חולים אלמוני.

"כשהרבי שמע על המחלה", מספר אותו אברך, "הוא נהיה חיזור! לקח לי כמה דקות להרגיע אותו, לפני שיכולתי להמשיך בשיחה. הוא היה ממש כאוב בצורה יוצאת דופן על הצרה שנפלה עלינו. הרגשתי שזה כואב לו בדיוק כמו שזה כואב לי וכאבי הילד החולה...".

כי באמת, האהבת ישראל שלו היתה בלי גבול וקצבה, והוא הרגיש עם כל יהודי כאילו היה בן משפחה קרוב.

גם כשבישרו לו על שמחות, היו פניו צוהלות משמחה. הוא ממש שמח בשמחה של כל יהודי, והצטער בצער של כל יהודי.

אני זוכר מקרה שבו יהודי שהיה צריך לארס את בתו, התיעץ עם הרבי לגבי העניין הכספי. היהודי הזה היה פושט רגל, ולא היתה לו אפשרות לתת כמעט כלום, הרבי אמר לו שיתחייב על עשרת אלפים דולרים, שאז היה סכום מכובד יחסית, שיש בו כדי לסייע לסוג ברכישת דירה, כשמחירי הדירות לא היו כל כך גבוהים כמו היום. ביום שבו שמע הרבי שהשידוך נסגר בשעה טובה, הוא הודיע לאותו יהודי שהוא

כשכולם היו עוברים בסך במהירות, ולא היה זמן להתייחס לכל אחד, הוא היה מושיט את ידו לילדים קטנים, לפעמים גם היה מלטף אותם במעיין צביטת לחי קלה, כולם הרגישו לידו שהם רצויים ואהובים כאן, והאווירה סביבו תמיד היתה מלאת שמחה.

בסיום הדברים, כדאי להזכיר את מה שאמר הרה"ק בעל ה'בית עין' מאוורירטש לתלמידיו, ששאלו אותו לפני שעלה לארץ ישראל, איך הם יוכלו להישאר מקושרים אליו כשהוא יהיה כל כך רחוק מהם? השיב להם ה'בית עין', שדבר זה מהתורה אפשר ללמוד אותו. הרי כתוב "ובו תדבק", ושואלים חז"ל וכי אפשר להידבק בקב"ה? הרי הוא 'אש אוכלה', אלא מה, הידבק במידותיו, מה הוא רחום אף אתה רחום וכו'.

אמר ה'בית עין', אני התרחקתי משלושה דברים בכל כוחי: לשון הרע, שקר וגסות הרוח. אם תתאמצו להתרחק משלושת הדברים הללו, תמשיכו להיות מקושרים אלי.

כך גם לענייננו. הרבי זצ"ל הרי היה דבק במידת החסד, הוא היה דבק בתורה, הוא היה דבק בתפילה, הוא היה נזהר בכל כוחו מדיבור בתפילה, ובכלל היתה לו לשון מאוד מאוד נקייה, ואף היה נזהר בדברים דקים מאוד על קדושת הפה והלשון. אם נידבק במידות הללו, נוכל להישאר מקושרים אליו, גם שנים רבות אחר הסתלקותו מאתנו.

ונסיים בווארט שהיה רגיל על לשונו לומר, בשם החסיד רבי יוסל טורנער, שהיה אומר על הכתוב "מגדיל ישועות מלכו ועושה חסד למשיחו", מאן מלכ? רבנן! הקב"ה מגדיל את הישועות על ידי הצדיקים ותלמידי החכמים, ולא זו בלבד אלא שהוא עושה חסדים גם עם מי שמשיחים (למשיחו עם שי"ן שמאלית) במעשיהם של הצדיקים, ובוודאי תגן זכותו הגדולה עלינו ועל זרעינו לאורך ימים ושנים.

הפקיד סכום של עשרת אלפים דולרים בכספת מיוחדת, כדי שישמש לרכישת דירה לזוג הצעיר, ואכן כשרכשו דירה נתן הרבי את מלוא הסכום, כאילו היתה הכלה בתו, ועוד הלווה לזוג סכום של כמה אלפי דולרים נוספים.

שמעתי מיהודי שהיה מתמודד עם קשיים רבים, היו לו צרות נוראות, והוא סיפר לרבי על כך. הרבי שמע אותו והשתתף בכאבו, ולבסוף אמר לו: "כשאתה מרגיש שקשה לך, אני מבקש שתבוא לשוחח איתי, ולספר לי על הקשיים שאתה נאלץ להתמודד איתם. בכל פעם שקשה לך, תבוא ותשוחח איתי".

הרבי הסביר לו אז, שהרה"ק רבי מנדלי מוויטעבסק מבאר ש"דאגה בלב איש ישיחנה לאחרים", הכוונה שעל ידי השיחה שמישהו את הצרה לאחרים, הוא משתף בצער יהודי נוסף, ועל היהודי הנוסף הרי לא נגזר אותו צער, וממילא זה ממתיק את הדין. כך התנדב הרבי להקדיש מזמנו, כדי לשמוע את הזולת כדי להקל מכאבו.

הגמרא אומרת: "גדול המלכין שיניים לחברו יותר ממשקהו חלב". המידה הזאת, היתה אולי המידה הכי מובהקת אצל הרבי זצ"ל, תמיד ראו אותו מחייך לכל יהודי. אפשר לראות כמעט בכל התמונות שלו שהוא מחייך, כל אדם שהיה מגיע אליו, הוא היה מקבל אותו בחביבות, אם היה זה אחד החסידים שבה אליו עד צפת להתייעץ אתו, הרבי היה מתעקש להכין לו ארוחת ערב ולטגן לו חביתה. אם היה זה סתם אדם שעבר לומר 'גוט שבת' אחרי התפילה בליל שבת וכדו', היה היה מקדם את פניו עם הקריאה "אוו גוט שבת", כל אחד יצא בהרגשה שהרבי שמח לקראתו, ונהנה מאוד לפגוש אותו.

אפילו ילדים קטנים הרגישו שהרבי אוהב אותם ושמח לקראתם. גם

המשך מעמוד 21 | הרה"ח אהרן כהן

"החמישי: להכיר בחשיבות עצמנו, שאנו זוכים להיות חבר בלגיונו של מלך, ה'עמלים' ומשקיעים בלימוד תורתנו הק' בסדרי שינון וחזרות עד לידיעת הלימוד!".

● **מה אתה משיב לחבר/מכר המתעניין אצלך על הצטרפות לתכנית "קניין ש"ס"?**

"נדמה לי שאמרת מספיק", מגיב הוא בחיוך. "אך מכל מקום, עדיין נראה לי שכל זמן שלא מרגישים לבד את העריבות והמתקנות של השתתפות במבחן, כשרואים מול העיניים את תוצאות עמל הלימוד החודשי - אין אפשרות לקלוט ולהפנים עד כמה הדבר מאשר את הלומד! בעצם זה נרמז כבר בתהילים, "חותם הוא ברמז שעלה לו בפסוק: "ישמח לב מבקשי... שכל הנמנים על חברי מסגרות 'דרשו' הם מבקשי השם... כפי שכתוב בהמשך, ולזה לבד אמורים הם להיות 'ישמח לב'..."

לשליחת תגובות לכותב המאמר,
כתבו ל: a0533185209@gmail.com

להיפך, בכל יום אני מקפיד גם להתקדם בקצב ה'דף היומי' לצד המשך החזרות למבחני 'קניין ש"ס'.

"השני", מוסיף הוא בנועם. "אני זוכר כל הזמן את המטרה והיעד: אני מעוניין להיבחן כדי לזכות לדעת את הש"ס, כשזה לעצמו מוסיף דרבון-איש, ובעזרת השם יתברך אצליח בזה!

"השלישי: כדאי לזכור את הדבר החשוב ביותר, והוא: שעצם הדבר שיש לאדם תכנית ומטרה מסודרת וברורה לחיים - זה בעצם הברית התיכון של סוד ההצלחה, בדחיפה וסיפוק להתאמץ בכל מחיר.

"הרביעי: יאוש זה המתכון הבדוק לכישלון. גם אם זה קורה ובדרך כלל לעתים-תכופות", ממחר הוא להדגיש, "חודש או מבחן אחד שנכשלנו, הציון הוא לא בדיוק מה שחשבנו או ציפינו, וההרגשה היא מאכזבת ומתסכלת. כשהמחשבות המייאשות עולות וצפות, למה נראה לך שאתה תצליח?! זה הזמן להתחזק, ובעיקר להמשיך ולדעת שבכך שאני נמצא בין הנבחנים, לאחר כל ההשקעה של שעות לימוד, אני חשוב מאוד-מאוד בעיני השם יתברך, וכמוכן גם בעיני עצמי - ופוק חזו כמה יוסף איכא בשוקא - שאינם זוכים להיבחן כלל..."

אח, כמה התגאיתי בו, כמה שמחתי בתשובתו- זהו שנאמר: "אפרים, מה לי עוד לעצבים". הכירו שאין בהם ממש!

"אבינו מלכנו, תהא השעה שעת רחמים ועת רצון מלפניך"

מה בין "שעת רחמים" ל"עת רצון"? אספר סיפור, ויביאנו להבנה. הרב מפונזביז' אמר לי בשעתו: "רבי יעקב, מימות עולם לא היתה סיעתא דשמיא לתורה, כמו בדורנו!" קטונתי, מי אני שאחלוק. אבל להבין, צריך? הזכרתי דברי המאירי (בתחילת פרושו לאבות) שכתב שחכמי התלמוד היו אלפים ורבות, והזכיר לדוגמה כ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא. הסביר: "גם אז, הלא דרשו (קהלת רבה ז, מ) 'אדם אחד מאלף מצאתי' (קהלת ז, כח), בנוהג שבעולם אלף בני אדם נכנסים למקרא, יוצאים מהם מאה למשנה, ומהם יוצאים עשרה לגמרא, ומהם יוצא אחד להוראה. והיום, איכשר דרא: אותם אלף שנכנסים למקרא ממשיכים למשנה ומשם לגמרא, לא היה כן מימות עולם. זו סיעתא דשמיא מיוחדת!"

שאלתי: "מאחר והמדרש אומר שכך הוא נוהג שבעולם, וכך היה מדורי דורות, מה קרה שנשתנו בזמננו סדרי עולם?" התרגש: "משום שהדבר היחיד שהקדוש ברוך הוא ערב לו, היא התורה! ככתוב: 'והיה כי תמצאן אתו רעות רבות וצרות וענתה השירה הזאת לפניו לעד, כי לא תשכח מפי זרעו' (דברים לא, כא)! במשך כל הדורות שדבקו היהודים בתורה, התנהל הדבר על פי דרכו של עולם. אבל כיום, שהשתררה קרירות, חייב הקדוש ברוך הוא לדאוג, מפני

הערבות. וכשהוא פועל, הרי זו במידה גדושה ושופעת!". אמרתי: "יש לי להביא ראיה ליסוד זה, מגמרא מפורשת!" נאות: "הבה ונשמע!"

אמרתי: "המשנה אומרת בסוף תענית, שביום הכיפורים ובט"ו באב היו בנות ישראל מחוללות בכרמים, ומי שלא היתה לו אשה היה נפנה לשם. והיו מחוללות קבוצות קבוצות. 'תנו רבנן, יפות שבהן מה היו אומרות, אין האשה אלא ליופי'. מיוחסות שבהן אומרות תנו עיניכם במשפחה, לפי שאין האשה אלא לבנים. מכוערות שבהן מה היו אומרות: קחו מקחכם לשם שמים, ובלבד שתעטרונן בזהובים' (תענית לא ע"א)

"חוצפה שכזו! מיוחסות אינן, יפות אינן. זקוקות לנס כדי שמישהו יאות לחשוב אודותן. ועוד יש להן תביעה, נדוניה הגונה וסידור מלא, לא פחות..."

"והתשובה, פשוטה: דוקא משום שזקוקות הן לנס, היד ה' תקצר?!" "אם נס, אז עד הסוף!"

והרב מפונזביז' נהנה כל כך! וככל החזיון הזה, הן רואים אנו בבקשות "אבינו מלכנו": חטאנו לפניך, מרחפות עלינו גזרות קשות, יש לבטל מחשבות שונאיו, ולהפר עצת אויביו, ולסתום פיות משטינינו ומקטרגינו, למחות ולהעביר פשעינו וחטאותינו ולמחוק כל שטרי חובתינו...

ועוד מבקשים: מלא ידינו מברכותיך, מלא אסמינו שבע! אכן כן, כי אם נס - היד ה' תקצר? אם נס - אז עד הסוף! אזי "תהא השעה הזאת שעת רחמים" - לכלות כל חטא עוון ופשע, "ועת רצון" - להשפיע כל השפעות טובות שבעולם!

(מתוך הספר 'הגדת' אלול)

המשך מעמוד 13 | הרב ישראל היימן

קיבלתי את מגפי הישנים מתוקנים ובדרך לביתי חישבתי לעצמי שאם אחסוך כמה פרוטות כל שבוע הרי שתוך שבועות ספורים אוכל להגיע אל הסכום שעולים המגפיים החדשים ולממש את רצוני לקנות את אשר חשקה נפשי.

שבועות ארוכים שחסכתי מפת לחמי ועשיתי מאמץ גדול מאד כדי להגיע אל היעד ואכן בסייעתא דשמיא גדולה אחרי חודשיים היה בידי הסכום המיוחל, צררתי אותו במטפחת בד וצעדתי אל הסנדלר בתקווה שהמגפיים הנחשקים עדיין עומדים שם על המדף. לשמחתי כבר בכניסתי אל הסנדלר ראיתי את המגפיים ורכשתי אותם בכל המעות שהיו בידי, חזרתי הביתה שמח והודיתי להשי"ת על שברחמי נתן לי את האפשרות לקנות מצרך שבשבילי הוא יקר המציאות אבל נצרך מאד.

לא יצאו ימים מועטים ועל דלת ביתי דופק הלך עני בלבוש מרופט ומבקש כוס חמין ודבר מאכל להחיות את נפשו, כמובן שהכנסתי אותו תחת קורת ביתי, האכלתי והשקתי אותו במעט שהיה לי בבית וכשביקשתי להציע לו מיטה למנוחה התעקש ההלך לצאת

ר' נחום ועלוול נקרא אל הקודש, הסבא סיפר לו את דבר החלום ופנה אלי: "אמור נא לי בני רחימאי, מהי לדעתך הזכות הגדולה שלך שגוברת על זכויותי וזכויות אבותי, מהו הדבר שבגללו זכיתי להיכנס בשערי התשובה?"

ר' נחום ועלוול חכך בדעתו מספר רגעים ואחר פנה אל אביו הצדיק וכה סיפר לו.

בחורף האחרון בעיצומם של השלגים הליטאים הסוערים נקרעו המגפיים היחידים שהיו לרגלי, לא שיין כמובן ללכת בשלג שנערם לגובה של מטר ויותר בלי מגפיים ראויים לשמם, ניגשתי לסנדלר היחיד שיש כאן בעיירה קלם וביקשתי ממנו שיתקן את מגפי בעד כמה פרוטות אותם מצאתי בבית.

בעודי ממתין שמגפי יוחזרו לי הבחנתי שעל המדף מולי מונחות מגפיים חדשות ומפוארות עם פרווה פנימית מחממת, תאוה לעיניים, נפשי חשקה מאד במגפיים הללו שיכולים לתת לי לעבור את החורף הקשה ביתר קלות, אבל המכשול בין הרצון למציאות היה כמובן הכסף ממנו יש בביתי בצמצום גדול בלאו הכי...

ולהמשיך בדרכו בטענה שמשפחתו המתגוררת במרחק רב מחכה לו כבר תקופה ארוכה. כשהבטתי על רגליו נדהמתי לראותם יחפות לחלוטין ונתונות בזוג גרבים קרועות בלבד, רגליו היו פצועות ומלאות כתמי דם וסימנים כחולים של קור, לא יכולתי לדמיין אותו הולך כך יחף דרך ארוכה כ"כ בשלג ובקור, נכנסתי לחדרי כשבדעתי לתת לו את המגפיים הישנות שאני כבר לא משתמש בהם. מחשבה מהירה כבזק חלפה במוחי כשהבנתי שמצווה נדירה הזדמנה לידי, ואם זו מצווה נדירה הרי שראוי להדר בה עד קצה גבול היכולת... בהחלטה של רגע נטלתי את המגפיים החדשים ומסרתי אותם במהירות להלך העני.

המשך מעמוד 24 | הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

"אני הייתי כאן קודם, הוא דחף אותי, ולכן אני דחפתי אותו בחזרה". השיב לו הרבי מבעלזא זיע"א, דבר עמוק ונפלא: "יהודי נמדד בעיקר כשהוא צודק"...
ואם מזכירים שכנים, אנא, אל תשלחו ילדים קטנים להוריד את פח האשפה. הם אינם מסוגלים לפתוח את פח האשפה הירוק ולהיאבק עימו, והתוצאות בהתאם, האשפה מתפזרת במקרה הגרוע, או

המשך מעמוד 25 | הרב ישראל ליוש

חז"ל: 'כל המשמר שבת כהלכתו אע"פ שעובד עבודה זרה כדור אנוש, מוחלין לו, הרי אם לא עשה תשובה, מה תועיל לו שמירת שבת, ואם עשה תשובה, הרי גם בלא שמירת שבת ימחלו לו על עוונותיו?'
"מתרץ הט"ז שאכן עשה תשובה, אלא, שתשובה אינה מועלה לגמרי, כמו שמבואר בגמרא שתשובה תולה ומיתה ממרקת, א"כ מחדשים חז"ל שאם הוא שומר שבת כהלכתה, לא יצטרך מיתה כדי שתמרק את עוונותיו, אלא תועיל לו התשובה לבדה".
רבי בעריש המשיך ואמר לשליחי הרופא: "הרי היום הוא 'שבת קודש', והרי השומר שבת מוחלין לו מיד אפי' על עבירה חמורה כעבודה זרה של דור אנוש, אם כן, לכו ואמרו לרופא שאם הוא חוזר בתשובה בלב שלם באמת ובתמים, הוא יישאר בחיים!".
חזרו השליחים אל הרופא, מסרו לו את דברי הרב, והוא קיבל על עצמו לשוב בתשובה שלמה באמת, ומיד חלה הטבה במצב בריאותו. הוא שכר מלמדים שילמדו את בני ביתו כל הלכות האיש הישראלי, והוא ומשפחתו שינו את אורח חייהם לחלוטין.

בשנת תרמ"ח נתמנה הגאון רבי יעקב יוזעף זצ"ל, תלמידו של הגה"צ רבי ישראל מסלנט זי"ע, לרב הכולל של ניו יורק. הוא עזב את וילנא ובא לארצות הברית, טעון במרץ רב להרבות תורה ויראה בקרב יהודי ארה"ב, אך עד מהרה נוכח שיהודי ארה"ב עסוקים ראשם ורובם במסחר וברדיפה אחר הממון, ולבם ונפשם שוקעים שם,

את הסיפור הזה סיפר הסבא בעצמו בשיחתו בת"ת דקלם ובסופו הוא האריך לבאר את הענין של בחסד ואמת יכופר עוון, אולי זה מסביר גם את סוד ההערה הנוראה שהייתה תלויה על דלת הת"ת בקלם בימי האלול בכתב ידו הקדוש של מרן הסבא זצוק"ל ועסקה בנושא זה בדיוק, כידוע.

הרי לנו שלהכנס ל'שערי התשובה' צריך זכויות מיוחדות ואין לנו זכות גדולה יותר מלהיטיב עם בן המלך, אין דרך יותר טובה להמשיך עלינו את השפע ממלכו של עולם יותר מלהתחסד עם בניו אהוביו, זו העצה הגדולה ביותר לזכות בד"ן.

"בחסד ואמת יכופר עוון"

שהם מניחים את שקית האשפה ליד הפחים ולא בתוכם, והנה נגרמה עוגמת נפש לשכנינו היקרים, דיירי הבנין.
אלו רק מעט נקודות שעלו ברעיוני בשעת הכתיבה. בוודאי לכל אחד מאיתנו יש נקודות שצריך לשוב עליהם בתשובה בנושאים של בין אדם לחבירו. הנה הזמן לעשות זאת, לכפר על עוונותינו ולזכות לגמר חתימה טובה, לשנה נפלאה ומאושרת ברוח ובגשם.

ואינם מותירים מקום לדברי המוסר וההשקפה של רבם החדש. הוא התאכזב קשות ונפל למשכב...

רבי יעקב לקה בשיתוק בגופו ופעילותו שקעה אט אט. בהגיע שבת תשובה, למרות חולשתו ובריאותו הרופפת מאוד, ביקש מבני ביתו שישאוהו על כסא לבית הכנסת, לדרוש 'דרשת שבת תשובה'...
חיש מהר פשטה הידיעה כי הרב עומד לשאת דרשת שבת תשובה, אחר תקופה ארוכה שלא ראו אותו, ובוודאי שלא שמעו ממנו דרשות, ההתרגשות היתה רבה ואלפי אנשים הצטופפו בבית המדרש לשמוע את דברי הרב...

הרב הועלה על כסא לבימה והחל לדבר... "הרמב"ם אומר בהלכות תשובה..." והשתתק... לתדהמתו, הוא שכח את דברי הרמב"ם. הוא ניסה שוב: "הרמב"ם אומר בהלכות תשובה..." ולא... הוא לא מצליח להיזכר... ניסיון נוסף: "הרמב"ם אומר בהלכות תשובה..." אבל לא, הוא לא נזכר בשום אופן...

לאחר שתיקה ארוכה, אחר שהבין שהוא לא מצליח להיזכר, הוא התאמץ מאוד ובשארית כוחותיו זעק, מנהמת ליבו בקול בוכים: "אני שהייתי בקי וחרף בכל חלקי התורה, הנה שכחתי מה הרמב"ם אומר בהלכות תשובה... ראו מה סופו של האדם! הנה לכם דוגמא חיה מהו האדם... קחו עמכם דברים ושובו בתשובה מבעוד מועד, כאשר עדיין כוחכם במוותנכם לחזור בתשובה ולתקן מעשיכם..."

הרב התרגש מאוד ופרץ בבכי רב, וקהל האלפים געה בבכי אחריו... אמרו: "יותר ממה שפעל רבי יעקב כל ימי חייו, פעל בשבת שובה האחרון בחייו..."

סיכום שבועי ב'דף יומי בהלכה'

- ◆ האם ניתן למנות בחור צעיר לש"ץ?
- ◆ האם עיוור יכול לשמש כש"ץ?
- ◆ מדוע רשאי גר צדק לומר בתפילה "אלקי אבותינו"?

את מי ניתן למנות לשליח ציבור?

- אין למנות לשליח ציבור אדם שמרננים עליו כי עשה מעשים רעים, אף אם רינון זה נשמע עליו בצעירותו, ואף אם שב בתשובה.
- בעלי תשובה המצויים בימינו, שהיו רחוקים משמירת המצוות בצעירותם, ונעשו שומרי מצוות, אין להתחשב בכך שבצעירותם עברו עבירות, ומותר למנותם לש"ץ.
- אין למנות לש"ץ בחור בגילאים 13-17 שאין זקנו מגודל, ויש אומרים שאף באקראי לא ישמש כש"ץ כשיש אחר היכול לשמש כש"ץ. ובשנת אָבֵל יש להקל שיתפלל ערבית.
- אין נער מישראל חייב במצוות, וממילא גם אינו יכול להוציא אחרים ידי חובתם, עד שימלאו לו שלש עשרה שנה, ולאחר מכן יצמחו בגופו סימני הגדלות.
- נער שמלאו לו שלש עשרה ולא נודע אם צמחו שערותיו, 'חזקה' היא שצמחו, אולם אין סומכים על חזקה זו לקולא אלא בנוגע לענינים דרבנן.
- עיוור יכול לשמש כש"ץ; ונחלקו הפוסקים אם ראוי למנותו לכתחילה כש"ץ ב'מים הנוראים', אך לכל הדעות אין להעביר ש"ץ מכהונתו בשל כך.
- נהגו ישראל שבמשך השנה שלאחר פטירת האב והאם משמש הבן כש"ץ ואומר קדיש, ויש בכך זכות לנשמת הנפטר, להצילה מדין הגיהנום ולהעלותה בגן עדן.
- חכמי ישראל בדורות האחרונים הנהיגו שמינויי הרב, שליח הציבור, ה'בעל קורא', וכדומה, יהיו על פי דעת רוב חברי הקהילה, או על פי דעת ראשי הקהל, גבאים וכדומה, האחראים על מינויים אלו.

• אדם שאינו משמש כש"ץ קבוע, לא יגש לשמש כש"ץ אקראי ללא בקשת הממונה על כך; ואף כאשר מבקשים הימנו לשמש כש"ץ בתפילה, עליו לסרב מעט, אך אין לסרב יתר על המידה.

הוראות שונות לשליח ציבור

- שליח ציבור הרגיל להתפלל בנוסח שונה מנוסח המקום שמתפלל בו - נחלקו הפוסקים אם יתפלל את תפילת הלחש בנוסח שרגיל בו, או בנוסח המקום.
- ש"ץ הרגיל להתפלל בהברה אחרת מזו שמתפללים בבית הכנסת - נחלקו הפוסקים אם חובה עליו להתפלל כהברת המקום (בכפוף להסכמת הציבור), או שרשאי להתפלל בהברה שרגיל בה.
- אין לש"ץ להאריך בתפילה באופן המכביד על הציבור; ואף כאשר הציבור ניאות להארכת התפילה, אין להאריך יתר על המידה.
- ש"ץ המכוון שלא להוציא אחד מהציבור ידי חובתו, מפני ששונאו - אף שאר הציבור לא יצאו ידי חובתם; ויש שהסתפק אם דין זה אמור גם לגבי 'בעל קורא'.

ענינים שונים

- אדם שה'בעל קורא' שונאו, אין לקוראו לעלות לתורה בקריאת ה'תוכחות' שבפרשיות בחוקותי וכי תבוא, מחשש שהבעל קורא יכוון בקריאתו עליו, ותהיה בכך סכנה עבורו.
- גר צדק רשאי לומר בתפילה "אלקי אבותינו", וכן לומר בברכת המזון "על שהנחלת לאבותינו"; והכוונה לאברהם אבינו, שנקרא בתורה "אב המון גוים", ולימד את אמונת ה' לכל אדם.